T.C. İSTANBUL VALİLİĞİ

İSTANBUL OTİZM REHBERİ

2026

GİRİŞ

İstanbul, nüfus büyüklüğü, sosyoekonomik çeşitliliği, iç ve dış göç hareketleri ile çok katmanlı toplumsal yapısı nedeniyle engellilik alanında farklılaşan ve artan ihtiyaçların yoğun olarak yaşandığı bir kenttir.

Bu bağlamda engellilik, ekonomik ve sosyal statüsü ne olursa olsun toplumun tüm kesimlerini etkileyen çok boyutlu bir olgu olarak İstanbul'da da önemli bir sosyal politika alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde hem toplumun hem de engelli bireylerin engelliliği algılama biçimleri değişmiş; engelliliği bir kader, trajedi ya da bireysel eksiklik olarak değerlendiren anlayış giderek zayıflamış, engelliliği insan çeşitliliğinin doğal bir parçası olarak ele alan ve engelli bireylerin karşılaştıkları engelleri bir insan hakları meselesi olarak değerlendiren yaklaşım güç kazanmıştır.

İstanbul'da engellilik alanında yürütülen çalışmalar; il ve ilçe teşkilatları, sosyal hizmet merkezleri, sağlık ve eğitim kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla, bütüncül ve hak temelli bir anlayışla sürdürülmektedir. Bu çalışmaların temel amacı, engelli bireylerin ve ailelerinin yaşam koşullarını iyileştirmek, hizmetlere erişimi kolaylaştırmak ve toplumsal yaşama katılımı desteklemektir. Bu kapsamda tüm hak alanlarında politika ve programların oluşturulması ve hizmetlerin sunumunda, engellilik kapsayıcı yaklaşımın ortak bir payda olarak benimsenmesi; yasal, kurumsal ve uygulamaya yönelik çalışmaların güçlü bir iş birliği, koordinasyon ve katılımcılık anlayışıyla hayata geçirilmesi İstanbul ilinde öncelikli bir hedef olarak ele alınmaktadır.

Bu ulusal politika ve yasal çerçeve doğrultusunda İstanbul ili, nüfus yoğunluğu, hizmet çeşitliliği ve kurumsal yapıların çok katmanlılığı nedeniyle otizm alanında yürütülen hizmetlerin eşgüdüm içinde planlanmasını zorunlu kılan illerin başında gelmektedir. İl genelinde sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan çok sayıda hizmet bulunmakla birlikte; bu hizmetlerin aileler açısından erişilebilir, anlaşılır ve bütüncül bir sistem içinde sunulması, uygulamada özel bir rehberlik ve koordinasyon ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Bu rehber; Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı (2023–2030) ile Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı alan bireylerin ailelerine yönelik bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulama planı esas alınarak, İstanbul ilinde bu danışmanlık hizmetini yürütecek meslek mensuplarına ve ailelere yol göstermek amacıyla hazırlanmıştır. Rehber, ulusal düzeyde belirlenen amaç, ilke ve hedeflerin İstanbul'un özgün hizmet yapısı içinde uygulanabilirliğini güçlendirmeyi, kurumlar arası iş birliğini artırmayı ve sahada ortak bir uygulama dili oluşturmayı hedeflemektedir.

İstanbul'da yürütülecek bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulaması; otizmli bireylerin ailelerinin tanı sürecinden itibaren karşılaştıkları psikososyal, ekonomik ve hizmet erişimine ilişkin ihtiyaçların bütüncül biçimde ele alınmasını, ailelerin güçlendirilmesini ve kamu hizmetlerine etkin yönlendirilmesini esas almaktadır. Bu kapsamda rehber, meslek mensuplarının görev, sorumluluk ve uygulama sınırlarını netleştirerek; danışmanlık hizmetinin planlı, izlenebilir ve sürdürülebilir biçimde yürütülmesini destekleyen bir uygulama çerçevesi sunmaktadır.

REHBERİN AMACI VE KAPSAMI

Bu rehberin temel amacı; İstanbul ilinde otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin ve ailelerinin, kamu kurumları tarafından sunulan hizmetlere ilişkin doğru, güncel ve bütüncül bilgiye erişimini sağlamak; ailelerin ihtiyaçlarına uygun hizmetlere planlı, izlenebilir ve sürdürülebilir bir çerçeve içinde yönlendirilmelerini desteklemektir. Rehber, ulusal politika belgeleri ve İstanbul Otizm Eylem Planı ile uyumlu olarak hazırlanmış olup il düzeyinde hizmet sunumunun bütünlüğünü ve koordinasyonunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda rehber; otizmli bireylerin ailelerinin tanı sürecinden itibaren ihtiyaç duyabilecekleri sosyal hizmet danışmanlığı, sağlık, eğitim, bakım, rehabilitasyon ve destek hizmetlerinin hangi kurumlar tarafından, hangi başvuru yolları ile sunulduğunu açıklayan kapsamlı bir yol haritası sunmaktadır. Rehberde, kamu kurumlarının görev alanları, hizmet türleri, iş birliği mekanizmaları ve yönlendirme süreçleri açık ve erişilebilir biçimde ele alınmaktadır.

Rehber; bireysel sosyal hizmet danışmanlığını yalnızca bilgilendirme ve yönlendirme faaliyeti olarak değil, aileyi güçlendiren, koruyucu ve önleyici sosyal hizmet anlayışıyla yürütülen, sistematik ve bütüncül bir destek süreci olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda rehber, sahada görev yapan meslek mensuplarının uygulama süreçlerinde ortak bir dil ve yaklaşım geliştirmelerini destekleyen bir referans çerçevesi sunarken; İstanbul'daki tüm otizmli birey aileleri için de kamu hizmetlerine erişimde yol gösterici bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır.

Rehberin kapsamı; İstanbul ilinde otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin ailelerini, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı İstanbul il ve ilçe teşkilatlarını, Sosyal Hizmet Merkezlerini, sağlık, eğitim ve bakım alanında hizmet sunan kamu kurumlarını, yerel yönetimleri ve otizm alanında görev ve sorumluluğu bulunan diğer kamu paydaşlarını kapsamaktadır. Rehber; ailelerin ihtiyaçlarına göre hangi hizmetin hangi kurum tarafından sunulduğunu, bu hizmetlere nasıl ve hangi yollarla başvurulabileceğini ve ilgili iletişim kanallarını içeren bütüncül bir bilgilendirme ve yönlendirme kaynağı olarak hazırlanmıştır.

Bununla birlikte rehber; sahada bireysel sosyal hizmet danışmanlığı hizmetini yürüten meslek mensupları ile il düzeyinde koordinasyon, izleme ve değerlendirme görevleri bulunan personel için de ortak bir referans çerçevesi sunmakta; kurumlar arası iş birliğini, hizmet bütünlüğünü ve yönlendirme süreçlerinde tutarlılığı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

MİSYON

İstanbul'da otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin ve ailelerinin; kamu kurumları tarafından sunulan hizmetlere ilişkin doğru, güncel ve güvenilir bilgiye erişimini sağlamak, ailelerin ihtiyaçlarına uygun hizmetlere etkin, eşit ve sürdürülebilir biçimde ulaşmalarını desteklemek rehberin temel misyonudur.

Bu misyon doğrultusunda rehber; ailelerin tanı sürecinden itibaren karşılaştıkları bilgi eksikliği, yönlendirme güçlüğü ve hizmetlere erişimde yaşanan belirsizlikleri azaltmayı; hangi hizmetin hangi kurum tarafından sunulduğunu, bu hizmetlere nasıl başvurulacağını ve hangi iletişim kanallarının kullanılacağını açık ve anlaşılır biçimde ortaya koymayı hedeflemektedir. Rehber, ailelerin kamu hizmetlerinden yararlanma sürecinde pasif alıcılar değil, süreci bilen ve yönünü tayin edebilen aktif paydaşlar olarak güçlendirilmesini esas almaktadır.

Misyonun temel bileşenleri arasında; ailelerin kamu hizmetlerine ilişkin bilgilendirilmesi, hizmetler arası yönlendirme ve koordinasyonun görünür kılınması, kurumlar arası görev ve sorumluluk alanlarının netleştirilmesi ve sahada görev yapan meslek mensupları için ortak bir bilgilendirme ve yönlendirme çerçevesinin oluşturulması yer almaktadır.

VİZYON

Bu rehberin vizyonu; İstanbul'da otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin ve ailelerinin, yaşamın her aşamasında ihtiyaç duydukları kamu hizmetlerine kolay, hızlı ve doğru biçimde erişebildikleri bütüncül ve kapsayıcı bir hizmet ekosisteminin güçlendirilmesine katkı sunmaktır.

Bu vizyon; otizm alanında sunulan hizmetlerin parçalı ve dağınık bir yapıdan çıkarılarak, aileler açısından anlaşılır, erişilebilir ve yön bulmayı kolaylaştıran bir sistem içinde sunulmasını öngörmektedir. Ailelerin "hangi hizmeti nereden alacağını bilen", kamu kurumlarının ise birbirinin rol ve sorumluluk alanını tanıdığı, koordinasyonu güçlenmiş bir yapı hedeflenmektedir.

Bu çerçevede rehber; İstanbul genelinde otizm alanında sunulan kamu hizmetlerini görünür kılan, aileler için yol gösterici, kurumlar için ise ortak bir referans noktası oluşturan, sürdürülebilir ve güncellenebilir bir il rehberi olarak tasarlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNA GENEL BAKIŞ 7
1. TEMEL İLKELER 8
1.1. Tanım 9
1.2. Sıklık 10
1.3 Klinik Özellikler 11
1.4. Tanısal değerlendirme 11
1.5 Nedenler 12
1.6. Tedavi 12
2. İSTANBUL AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ KOORDİNESİ İLE OTİZM ALANINDA YÜRÜTÜLEN PROJELER
3.OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUK TANISI ALAN BİREYLERİN AİLELERİNE YÖNELİK BİREYSEL SOSYAL HİZMET DANIŞMANLIĞI PROJESİ 15
2.1. Uygulamanın Amacı 16
2.2. Uygulamanın Kapsamı 17
2.3. Uygulamanın Basamakları 20
2.3.1. Başvuru ve Sürece Dahil Olma 20
2.3.2. İlk görüşme ve Durum Değerlendirmesi 20
2.3.3. Bireysel Danışmanlık Planının Hazırlanması 20
2.3.4. Danışmanlık Hizmetinin Yürütülmesi 20
2.3.1. İzleme ve Değerlendirme 20
2.4. Merkez Mensuplarının Görev ve Sorumlulukları 21
4.İSTANBUL'DA KURUMLAR ARASI İŞ BİRLİĞİ VE YÖNLENDİRME MEKANİZMALARI 22
5.İL DÜZEYİNDE İZLEME, DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA 23
6.ETİK İLKELER VE MESLEKİ SINIRLAR 24
7.REHBERİN KULLANIMI VE GÜNCELLENMESİ 25
8.EKLER 26
9.İLETİŞİM VE DANIŞMANLIK BİLGİLERİ 35
10.BENİMLE OYNAR MISIN? (AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI & HAYAT HOLDİNG İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ) 42
11.NEFES PROJESİ (GEÇİCİ MİSAFİR UYGULAMASI) 54
12.İSTANBUL AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ 56
13.İSTANBUL İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ 94
14.İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ 102
15.İSTANBUL GENÇLİK SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ 106
16.İSTANBUL ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ 110
17.İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 112
18.OTİZM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ OLAN ÜNİVERSİTELER 120
19.SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI 124

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNA GENEL BAKIŞ

TEMEL İLKELER

Devletin tüm kurum ve kuruluşları faaliyetlerini OSB'li bireyler ve aileleri için Anayasa ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerde güvence altına alınan; herkesin herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın, uluslararası belgelerde tanınan hak ve özgürlüklere sahip olduğunu kabul ve ilan ettiğini göz önünde bulundurarak ve aşağıda belirtilen BM Engelli Hakları Sözleşmesinde yer alan ilkeleri esas alarak yerine getirir.

1. OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU

1.1.Tanım

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) yaşamın ilk yıllarında bulguları ortaya çıkan, sosyal ve iletişimsel alanda belirgin yetersizlikler, sınırlı, tekrarlayıcı hareketler ve ilgi alanları ile karakterize, nörogelişimsel bir farklılıktır.

Tablo 1: DSM-V Otizm Spektrum Bozukluğu Tanı Ölçütleri

A. ŞİMDİ VEYA GEÇMİŞTE FARKLI ŞEKİLLERDE GÖRÜLEN TOPLUMSAL İLETİŞİM VE TOPLUMSAL ETKİLEŞİMDE SÜREKLİ YETERSİZLİĞİN OLMASI.

1) Sosyal-duygusal karşılık vermede yetersizlik (örn. Sıra dışı toplumsal yakınlaşma, karşılıklı konuşmada güçlük çekme; ilgilerini, duygularını veya duygulanımını paylaşmada yetersizlik, sosyal etkileşime cevap vermeme gibi yetersizlikler.)

2) Sosyal etkileşim için kullanılan sözel olmayan iletişimsel davranışlarda yetersizlik (örn. sözel ve sözel olmayan iletişimde yetersizlikler, sıra dışı göz kontağı, beden dili veya jestleri anlamakta ve kullanmakta yetersizlik; yüz ifadesi ve beden dilinde bariz eksiklikler.)

3) İlişkileri geliştirmekte, devam ettirmekte ve anlamakta güçlük (örn. farklı toplumsal ortamlara uygun davranamamak, hayali oyunda yetersizlik, arkadaş edinememe ve arkadaşa ilgi duymama gibi.)
Şu anki şiddeti: Şiddet, sosyal iletişimsel alanda yetersizlikler ile kısıtlı ve tekrarlayıcı davranışlara göre belirlenir.

B. AŞAĞIDAKİLERDEN EN AZ İKİSİNİN VARLIĞI İLE KENDİNİ GÖSTEREN, ŞU AN VEYA GEÇMİŞTEKİ SINIRLI, TEKRARLAYICI DAVRANIŞLAR, İLGİLER YA DA ETKİNLİKLER.

1) Basmakalıp veya tekrarlayıcı motor hareketler, nesne kullanımı veya konuşma (basit motor stereotipiler, oyuncakları dizme veya çevirme, ekolali, kendine özgü cümleler)

2) Aynılıkta ısrar etme, rutinlere sıkı sıkıya bağlı olma veya ritüelleşmiş sözel ve sözel olmayan davranışlar, (örn. önemsiz değişikliklerde aşırı kaygı, geçişlerde zorlanma, katı düşünce tarzı, selamlaşma ritüelleri, her gün aynı yolu veya aynı yemeği tercih etme gibi.)

3) Konu veya yoğunluk açısından sıra dışı sınırlı, sabit ilgiler (sıra dışı nesnelere anormal aşırı bağlılık, aşırı tekrarlayıcı veya sınırlı ilgiler.)

4) Duyusal olarak aşırı ya da az duyarlılık veya uyaranların duyusal boyutuna aşırı ilgi (acıya/sıcağa aşırı duyarsızlık, belirli ses veya dokunuşlara karşı beklenmeyen tepki, nesneleri aşırı koklama veya onlara aşırı dokunma, ışık veya hareketle görsel olarak çok meşgul olma.)Şu anki şiddeti: Şiddet, sosyal iletişimsel alandaki yetersizlikler ve kısıtlı, tekrarlayıcı davranışlara göre belirlenir.

C. BELİRTİLER ERKEN GELİŞİM DÖNEMLERİNDE MEVCUT OLMALI (TOPLUMSAL BEKLENTİ SINIRLARINI AŞINCAYA DEK FARK EDİLMEMİŞ VEYA DAHA SONRA ÖĞRENDİĞİ YOLLARLA GÖLGELENMİŞ OLABİLİR.)

D. BELİRTİLER SOSYAL, MESLEKİ VE BAŞKA ÖNEMLİ ALANLARDA KLİNİK OLARAK ANLAMLI DÜZEYDE BOZUKLUĞA YOL AÇMALIDIR.

E. BU BOZUKLUK ZİHİNSEL YETERSİZLİK VEYA GENEL GELİŞİMSEL GERİLİK SEBEBİ İLE BİRLİKTE OLMAMALIDIR. GERÇİ ZİHİNSEL YETERSİZLİK VE OSB, SIKLIKLA BİR ARADA GÖRÜLÜR; ANCAK OSB VE ZİHİNSEL ENGELLİLİK TANISI KONMASI İÇİN SOSYAL İLETİŞİMSEL DÜZEYİN GENEL GELİŞİMİN ALTINDA OLMASI GEREKİR.

1.2. SIKLIK

OSB'nin yaygınlığı ile ilgili kesin sonuçlar bulunmamakla birlikte DSÖ'nün tahminine göre dünya genelinde yaklaşık 160 çocuktan 1'inde otizm görülmektedir. Otizmle ilgili yürütülen bu tahmin, konu ile ilgili yapılan dünya genelindeki çalışmaların derlenmesinden oluşmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2021). ABD, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak çalışan Amerika Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi'nin (CDS) 2023 yılında yayımlanan ve 2020 yılında 11 eyalette yaptığı araştırmaya göre, ABD'de otizm yaygınlık oranının her 36 çocukta 1 olduğunu ortaya koymuştur.

Bu değer 2000 yılında 150'de 1; 2008 yılında 88'de 1; 2016 yılında ise 54'te 1; 2020 yılında 44'de 1 olacak şeklinde bildirilen yaygınlık oranı 2023 yılında 36 çocukta 1 olacak şekilde güncellenmiştir. Yıllara göre yapılan yaygınlık araştırması sonuçları, otizm yaygınlık oranın dramatik şekilde arttığını göstermektedir (Centers For Disease Control And Prevention, 2023). Ayrıca araştırmada erkeklerde otizm görülme oranın kızların 4.2 katı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bilimsel yazında, normal zekâya sahip OSB'li bireylerde erkek/kız oranı 5,75/1; zekâ gelişim sorunlarının da eşlik ettiği olgularda ise bu oran 1,9/1 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1. Yıllara Göre OSB Görülme Sıklığı

Araştırmanın Yapıldığı Yıl	Her 1000 Çocukta Görülme Oranı	Kaç Doğumda Bir Görülme Oranı
2000	6.7	150'de 1
2002	6.6	150'de 1
2004	8.0	125'de 1
2006	9.0	110'da 1
2008	11.3	88'de 1
2010	14.7	68'de 1
2012	14.5	69'da 1
2014	16.8	59'da 1
2016	18.5	54'de 1
2018	23.0	44'te 1
2020	27.6	36'da 1

Kaynak: https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html

1.3. KLİNİK ÖZELLİKLERİ

DSM-V sınıflama sistemi, OSB'nin klinik özelliklerini; "sınırlı, "sosyal-iletişimsel alanda yetersizlik" ve tekrarlayıcı davranışlar ve ilgi alanları" olmak üzere iki boyutta ele almıştır. Bu belirtilerin büyük çoğunluğu erken çocukluk dönemlerinde başlamasına rağmen, her zaman erken çocukluk döneminde fark edilmeyebilir. Sosyal-iletişimsel alanda yetersizlik: Bu alandaki belirtiler; toplumsal iletişimde, insanlara duygusal ve sosyal karşılık vermede, karşılıklı diyaloğu sürdürmede, konuşma dışı iletişim becerilerinde (göz teması kurma, jest-mimik ve beden dili kullanımı, dilin pragmatik kullanımı ve empati kurma becerisi gibi), yaşına uygun insan ilişkisi kurmada ve sürdürmedeki sorunları kapsamakla birlikte otizmin temel belirtilerini oluşturmaktadır. Bu sorunların görülme şekli ve şiddeti çocuğun yaşı, zekâ düzeyi ve dil becerisine göre değişmektedir. Dili kullanma becerisi daha iyi olan OSB tanısı alan çocuklar da yeni sosyal ortamlara uyum sağlamada, bir konu hakkında karşılıklı görüş alışverişinde bulunmada ve ilgi alanlarını, duygularını ve başarılarını başkaları ile paylaşmada zorlanır. Erken çocukluk dönemlerinden itibaren OSB'li çocuklar yaş, kültür ve cinsiyet normlarına uygun insani ilişkiler geliştirmekte, sürdürmekte ve anlamakta problem yaşarlar. Yaşıtlarıyla uygun oyun oynayamama ya da onların oynadıkları oyuna ilgi duymama gibi davranışlar sergilerler. Ayrıca bu çocukların taklide dayalı becerileri yetersiz, ortak dikkat süreleri çoğunlukla kısadır. Sınırlı, tekrarlayıcı davranışlar ve ilgi alanları:

Erken çocukluk döneminde normal gelişen çocuklar da görülebilen el çırpma, sallanma gibi tekrarlayıcı motor davranışlar OSB tanılı çocuklarda sıkça görülmektedir. Ancak, normal gelişen çocuklarda bu davranışlar 3-4 yaşlarında kaybolurken; OSB tanılı olgularda bu davranışların ilk 5 yılda artarak devam ettiği tespit edilmiştir. OSB tanılı çocuklarda sallanma, kendi etrafında dönme, el çırpma gibi stereotipik davranışlar, oyuncakları işlevine uygun oynamama (örn. oyuncakları sıralama, araba tekerliği çevirme), aynı kelime veyacümleyi defalarca tekrarlama (ekolali) gibi davranışlar sık görülebilmektedir. 'Aynı' işlerin tekrarında ısrarcı olabilir ve rutinleri bozulduğunda kaygılanıp, huzursuzlanabilirler. Bazen beklenmedik nesnelere (kartvizit, araba markası vb.) ilgi duyabilir ve özel ilgilendikleri konular hakkında yaşıtlarından daha fazla düzeyde bilgi sahibi olabilirler. DSM-V ile birlikte, OSB tanılı olgularda görülebilen tat, koku, ses ve dokunsal uyaranlara karşı aşırı duyarlılık (hipersensitivite) veya ağrılı uyaranlara karşı az duyarlılık (hiposensitivite) tanı ölçütleri arasına girmiştir.

1.4. TANISAL DEĞERLENDİRME

OSB'nin klinik değerlendirmesinde en güvenilir yöntem alanında uzman olan hekimin değerlendirmesidir. Çocuk ergen ruh sağlığı uzmanı tarafından yapılacak ana tanısal değerlendirmeler, müdahale programı oluşturulurken transdisipliner ekip üyeleri tarafından kendi alanlarıyla ilgili yapacakları ek değerlendirmelerle desteklenmelidir. Kapsamlı bir klinik değerlendirme kabaca 7 adımdan oluşmalıdır.

Bu değerlendirme, aileyi karşılama ve o ana kadar yapılan tanısal girişimlerin öğrenilmesi, ebeveyn/bakım verenden öykü alma, ebeveyn/bakım veren ile olan görüşmede kullanılan tanısal araçlar, gözlem, diğer tıbbi durumların değerlendirilmesi, nörometabolik bozukluklar, aminoasit ve mitokondriyal bozukluklar için incelemeler, bilişsel değerlendirme ve uyum becerilerinin değerlendirilmesini içerir.

Küçük yaşlarda ruhsal gelişimin bir alanında sorun varsa, genelde başka alanlarda da aksama görüldüğü için bu yaş gruplarında ayırıcı tanı oldukça zordur. Çok boyutlu bir değerlendirme ile bütün gelişim alanlarında çocuğun değerlendirilip eş tanı gösteren durumların belirtilmesi gerekmektedir. Tanıda güçlük yaşansa bile çocukların yetersiz ve geri oldukları alanların belirlenip uygun eğitsel müdahalelere başlanılması gerekmektedir. Tanısal olarak OSB'de en sık karşılaşılan durumlar; dil gelişim bozuklukları, zihinsel yetersizlik, tepkisel bağlanma bozukluğu, sosyal iletişim bozukluğudur.

1.5. NEDENLER

OSB sebebi henüz tam olarak açıklanamayan bir nörogelişimsel bozukluktur. Yapılan çalışmalarda, nörolojik mekanizmalar ile sistemler arası etkileşimin ve karmaşık biyolojik işlevlerin etkileri üzerine odaklanılmıştır. Genetik, nörobiyolojik (beyindeki yapısal değişimler, beyin işleyişi ile ilgili değişimler, beyindeki kimyasal değişiklikler, nöroimmunolojik değişiklikler) ve çevresel etmenler üzerinde durulmaktadır.

1.6. TEDAVİ

Otizmin çekirdek bulgularını tamamen ortadan kaldıran bir tedavi henüz yoktur. Ancak davranış temelli erken müdahale yöntemleriyle bulguların önemli ölçüde azaltılması ve daha hafif bulgularla seyreden bazı olgularda tanı kaybı mümkün olabilmektedir. Ayrıca eşlik eden psikiyatrik bozukluklar ve davranış sorunlarının tedavisi yaşam kalitesini önemli ölçüde arttırabilmektedir. Otizmde etkinliği bilinen davranışçı müdahale yöntemleri; uygulamalı davranış analizi, erken başlangıçlı denver modeli, ergoterapi, temel tepki öğretimidir. Tüm dünyada OSB olan bireylerin yaklaşık yarısı eşlik eden davranış sorunları ve psikiyatrik bozukluklar nedeniyle ilaç tedavisi kullanmaktadır.

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Alan Bireylerin Ailelerine Yönelik

BİREYSEL SOSYAL HİZMET DANIŞMANLIĞI UYGULAMA PROJESİ

BİREYSEL SOSYAL HİZMET DANIŞMANLIĞI UYGULAMA MODELİ

Bu bölümde, otizm spektrum bozukluğu tanısı alan bireylerin ailelerine yönelik olarak sunulan bireysel sosyal hizmet danışmanlığı hizmetinin İstanbul ilinde nasıl yürütüleceğine ilişkin uygulama süreci ve aşamalar yer almaktadır. Uygulama planı; II. Ulusal Otizm Eylem Planı doğrultusunda geliştirilen bireysel sosyal hizmet danışmanlığı modeli esas alınarak hazırlanmış olup, Bakanlığımız tarafından yürütülen bu proje kapsamında İstanbul ili pilot iller arasında yer almakta ve il düzeyinde standart, bütüncül ve izlenebilir bir uygulama anlayışı oluşturulması amaçlanmaktadır.

Bireysel sosyal hizmet danışmanlığı; ailelerin tanı sürecinden itibaren yaşadığı psikososyal, ekonomik ve kurumsal güçlüklerin bütüncül biçimde ele alınmasını, ailelerin güçlendirilmesini ve kamu hizmetlerine etkin, eşit ve sürdürülebilir erişiminin sağlanmasını hedefleyen planlı bir sosyal hizmet müdahalesi olarak uygulanmaktadır. Bu kapsamda İstanbul ilinde yürütülen pilot uygulama, hem modelin sahadaki işleyişinin değerlendirilmesine hem de iyi uygulama örneklerinin geliştirilerek yaygınlaştırılmasına zemin oluşturmaktadır.

UYGULAMANIN AMACI

Bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulamasının amacı; otizm spektrum bozukluğu tanısı alan bireylerin ailelerinin ihtiyaçlarının bütüncül biçimde değerlendirilmesi, ailelerin bilgilendirilmesi, güçlendirilmesi ve kamu hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılmasıdır.

Uygulama ile;

Ailelerin hak ve hizmetler konusunda doğru ve güncel bilgiye ulaşması,

Karşılaşılan sorunlara yönelik rehberlik ve danışmanlık sunulması,

Ailelerin psikososyal dayanıklılığının artırılması,

hizmetler arasında eşgüdüm sağlanması amaçlanmaktadır.

UYGULAMANIN KAPSAMI

Bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulaması; İstanbul ilinde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığıyla yürütülür. Uygulama, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin ailelerini kapsar ve gönüllülük esasına dayanır.

Danışmanlık hizmeti; tanı sonrası erken dönemden başlayarak, bireyin gelişim süreci boyunca ailenin ihtiyaçları doğrultusunda sürdürülebilir nitelikte yürütülür.

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU TANISI ALAN BİREYLERİN AİLELERİNE YÖNELİK BİREYSEL SOSYAL HİZMET DANIŞMANLIĞI

UYGULAMA BASAMAKLARI

Bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulaması İstanbul genelinde aşağıdaki basamaklar doğrultusunda yürütülür:

BAŞVURU VE SÜRECE DÂHİL OLMA
Danışmanlık süreci; ailenin Sosyal Hizmet Merkezine başvurusu, ilgili kurumlar tarafından yönlendirilmesi veya il düzeyinde yürütülen çalışmalar kapsamında tespit edilmesi yoluyla başlatılır. Aileye danışmanlık hizmetinin kapsamı ve süreci hakkında bilgilendirme yapılır ve sürece katılım onayı alınır.

İLK GÖRÜŞME VE DURUM DEĞERLENDİRMESİ
Danışman tarafından aile ile ilk görüşme gerçekleştirilir. Bu aşamada ailenin mevcut durumu, beklentileri, yaşadığı güçlükler ve ihtiyaç alanları belirlenir. Değerlendirme; ailenin psikososyal durumu, bakım yükü, ekonomik koşulları ve mevcut destek sistemleri dikkate alınarak yapılır.

BİREYSEL DANIŞMANLIK PLANININ HAZIRLANMASI
Durum değerlendirmesi sonucunda aile için bireysel bir danışmanlık planı hazırlanır. Plan; bilgilendirme, rehberlik, yönlendirme ve psikososyal destek başlıklarını kapsayacak şekilde oluşturulur. Danışmanlık planı, ailenin ihtiyaçlarına göre güncellenebilir niteliktedir.

DANIŞMANLIK HİZMETİNİN YÜRÜTÜLMESİ
Danışmanlık planı doğrultusunda aileye bireysel görüşmeler, rehberlik ve yönlendirme hizmetleri sunulur. Aile; sağlık, eğitim, rehabilitasyon, sosyal yardım ve yerel hizmetler konusunda bilgilendirilir ve gerekli yönlendirmeler yapılır.

İZLEME VE DEĞERLENDİRME
Danışmanlık süreci düzenli aralıklarla izlenir. Ailenin yönlendirilen hizmetlerden yararlanma durumu, yaşanan değişimler ve yeni ihtiyaçlar değerlendirilir. Gerekli görülen durumlarda danışmanlık planı revize edilir.

MESLEK MENSUPLARININ GÖREV VE SORUMLULUKLARI

İstanbul'da bireysel sosyal hizmet danışmanlığı yürüten meslek mensupları; aile ile hizmet sunan kurumlar arasında koordinasyonu sağlayan temel kişilerdir. Bu kapsamda İstanbul ilinde bireysel sosyal hizmet danışmanlığı hizmetinin yürütülmesi amacıyla toplam 76meslek personeli görevlendirilmiştir.

Meslek mensupları; aileyi bilgilendirme, güçlendirme, yönlendirme ve izleme görevlerini mesleki etik ilkeler doğrultusunda yürütür.

Danışmanlar, uygulama sürecinde gizlilik, tarafsızlık ve mesleki yetkinlik ilkelerine uygun hareket eder; aileyi hizmetlere erişimde desteklerken sürecin bütünlüğünü ve sürekliliğini gözetir.

İSTANBUL'DA KURUMLAR ARASI İŞ BİRLİĞİ VE YÖNLENDİRME MEKANİZMALARI

İstanbul'da otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin ailelerine yönelik bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulamasının etkililiği, kurumlar arası iş birliğinin sistematik ve süreklilik arz eden bir yapı içinde yürütülmesine bağlıdır. İl genelinde sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerin çeşitliliği, danışmanlık sürecinde koordinasyonun merkezi bir unsur olarak ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.
Bu kapsamda bireysel sosyal hizmet danışmanlığı; ailelerin ihtiyaç duyduğu hizmetlere tekil ve parçalı yönlendirmeler yerine, planlı ve izlenen yönlendirme mekanizmaları aracılığıyla erişmesini hedefler. Danışman, aile ile hizmet sunan kurumlar arasında rehberlik ve eşgüdüm sağlayan temel kişi olarak konumlanır.

YÖNLENDİRME SÜRECİ;

– Ailenin ihtiyaçlarının net biçimde belirlenmesi,
– Uygun kurum ve hizmetlerin tespit edilmesi,
– Yönlendirmenin kayıt altına alınması ve
– Yönlendirme sonrası izleme yapılması ilkeleri doğrultusunda yürütülür.

İstanbul'da yürütülen danışmanlık uygulamasında; İl Sağlık Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, yerel yönetimler, Sosyal Güvenlik Kurumu ve ilgili sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere paydaş kurumlarla iş birliği esas alınır. Danışmanlık süreci boyunca kurulan bu iş birlikleri, hizmetlerin erişilebilirliğini artırmayı ve ailelerin hizmetler arasında kaybolmasını önlemeyi amaçlar.

İL DÜZEYİNDE İZLEME, DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA

Bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulamasının sürdürülebilirliği ve niteliğinin artırılması, düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmalarının kurulmasıyla mümkündür. İstanbul'da yürütülen uygulama; il düzeyinde izlenebilir, değerlendirilebilir ve geliştirilebilir bir yapı içinde ele alınmaktadır.
Danışmanlık sürecine ilişkin izleme ve değerlendirme faaliyetleri;

– Danışmanlık hizmetinden yararlanan aile sayısı,
– Sunulan danışmanlık türleri,
– Yapılan yönlendirmeler ve sonuçları,
– Ailelerin hizmetlere erişim durumu gibi göstergeler üzerinden yürütülür.

Her danışmanlık süreci, mevzuata uygun biçimde kayıt altına alınır.
Bu kayıtlar; il düzeyinde yürütülen izleme çalışmalarına veri sağlamakta ve hizmetlerin geliştirilmesine yönelik politika ve uygulamalara ışık tutmaktadır. İzleme ve değerlendirme sonuçları, gerektiğinde uygulama modelinde güncellemeler yapılmasına imkân tanır.

ETİK İLKELER VE MESLEKİ SINIRLAR

Bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulaması, mesleki etik ilkeler çerçevesinde yürütülür. Danışmanlık sürecinde gizlilik, gönüllülük, insan onuruna saygı ve ayrımcılık yapmama ilkeleri esas alınır.

Danışmanlar;
– Aileye ilişkin bilgileri gizlilik ilkesi doğrultusunda korumak,
– Mesleki yetkinlik sınırları içinde hizmet sunmak,
– Danışmanlık ilişkisini profesyonel sınırlar içinde sürdürmek,
– Çıkar çatışmasından kaçınmak yükümlülüklerine sahiptir.

Danışmanlık süreci boyunca aile ile kurulan profesyonel ilişki; aileyi bağımlı hale getiren değil, güçlendiren ve kendi kararlarını alabilmesini destekleyen bir çerçevede yürütülür.

REHBERİN KULLANIMI VE GÜNCELLENMESİ

Bu rehber; İstanbul ilinde bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulamasını yürüten meslek mensupları için yol gösterici bir kaynak olarak hazırlanmıştır. Rehber, uygulamada karşılaşılan ihtiyaçlar, mevzuat değişiklikleri ve izleme–değerlendirme sonuçları doğrultusunda güncellenebilir niteliktedir.

Rehberin etkin biçimde kullanılması; meslek mensupları arasında ortak bir uygulama dili oluşturulmasına, hizmetlerin standartlaşmasına ve ailelere sunulan danışmanlık hizmetinin niteliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

EKLER

Ek-1 Aile İhtiyaç Formu

Ek-2 Aile Çalışma Planı

Ek-3 Telefon ile Görüşme Formu

Ek-4: Aile Durum Değerlendirme Raporu

Ek-5 Dilekçe

Ek-1. Aile İhtiyaç Formu

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte olan proje kapsamında, çocuğu otizm tanısı alan ailelerin bilgilendirme, rehberlik, yönlendirme ve danışmanlık ihtiyaçların belirlenmesi hedeflenmektedir.

1) Cinsiyetiniz:

a.Kadın b. Erkek

2) Yaşınız:

a. 18-24 b. 25-34 c. 35-45 ç. 46-55 d. 56 ve üstü

3) Eğitim Durumunuz:

a. İlkokul b. Ortaokul c. Lise ç. Ön lisans d. Lisans
e. Yüksek lisans f. Doktora

4) Medeni Durumunuz:

a . Evli b.Boşanmış c. Bekar ç. Eşini kaybetmiş

5) Hane içinde kimlerle yaşıyorsunuz? Belirtiniz:

.....

6) Bakımını üstlendiğiniz OSB'li çocuk ile yakınlık dereceniz? Belirtiniz

.....

7) Çocuğunuz hakkında kararlar aile içinde nasıl alınmaktadır? Belirtiniz:

8) Çalışma Durumu:

Anne:

Baba:

9) Mesleğiniz:

Anne:

Baba:

10) Çocuğunuzun Yaşı:

a. 0-2 yaş b. 3-6 yaş c. 7-12 yaş

ç. 13-18 yaş d. 19-65 yaş e.65 yaş üstü

11) Çocuğunuz örgün eğitimine devam ediyor mu?

a. Evet b. Hayır

12) Devam ediyorsa belirtiniz:

a. Okul öncesi b. İlkokul c. Ortaokul ç. Lise d. Ön lisans e. Lisans f. Yüksek lisans g. Doktora

13.) Çocuğunuz otizm tanısını kaç yaşında aldı? Belirtiniz:

14.) Çocuğunuza engelli sağlık kurulu raporu aldınız mı?

a) Evet b) Hayır

Hayır ise nedenini belirtiniz:

15) Yararlanabileceğiniz haklar konusunda bilgi sahibi misiniz?

a. Evet b. Hayır

6) Bakanlığımızın hangi hizmetlerinden yararlanıyorsunuz?

(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

a. Gündüz Bakım Hizmeti b. Yatılı Bakım Hizmeti c. Engelli Aylığı

ç. Evde Bakım Yardımı d. Sosyal Ekonomik Destek

e. Aile Danışmanlığı/ Psiko Sosyal Destek Hizmeti f. Engelli Kimlik Kartı

g. Diğer….

17) Bakanlığımız hizmetleri dışında başka hizmetlerden yararlanıyor musunuz?

a. Evet b. Hayır c. Evet ise belirtiniz: …..

18) Sizin dışınızda çocuğunuza bakım desteği sağlayacak birisi var mı?

a. Evet b. Hayır c. Evet ise belirtiniz: …..

19) Otizm spektrum bozukluğu tanısına sahip çocuğunuz ve aileniz için hangi konularda desteğe ihtiyaç duyuyorsunuz? Belirtiniz:

EK-2 Aile Çalışma Planı

A- Aile ile İlgili Bilgiler

Adı Soyadı:
Doğum Tarihi:
Yaşı:
Cinsiyeti:
Yakınlık Derecesi:
Adresi:
İl:
Telefon Numarası:

B- Planın Yapıldığı Tarih:

C- Çalışma Konuları

(Aşağıda belirtilen ve aile ile yapılacak çalışmaların(bilgilendirme, rehberlik, yönlendirme) konu bazlı olarak tamamı bu bölüme yazılacaktır. Bu bölümde bireyin; aylık, üç aylık, altı aylık bilgilerine yer verilmelidir. Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz).

Engelli sağlık kurulu raporu Eğitim kurumları (Okullar, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, halk eğitim merkezleri) Engelli aylığı Evde bakım hizmetleri Engelli kimlik kartı Bakım hizmetleri Hakların kullanımı (eğitim desteği, ulaşım desteği, vergi muafiyeti, indirimler, istihdam vb.)

- ☐ Kamu kurumları faaliyetleri
- ☐ Psikososyal danışmanlık (destek) hizmetleri
- ☐ Sosyal yardımlar ve destekler
- ☐ Sosyal, kültürel ve spor faaliyetler
- ☐ Yerel yönetimlerin faaliyetleri
- ☐ Diğer (Meslek personeli yukarıda belirtilen çalışma konuları dışında yürüttüğü çalışmayı yazacaktır)

Ç- Çalışma Yöntemi

Sosyal bilimlerde kullanılan yöntem ve tekniklerin uygulanması beklenmektedir. (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)

- ☐ Ziyaret,
- ☐ Görüşme,
- ☐ Bilgilendirme,
- ☐ Rehberlik,
- ☐ Yönlendirme,
- ☐ Aile danışmanlığı,
- ☐ Sosyal hizmet kuruluşlarından yararlandırma,
- ☐ Kurumlar arası iş birliği ve eşgüdümü sağlama,
- ☐ Toplumla çalışma
- ☐ Diğer

D- Değerlendirme:

Danışman
Adı Soyadı-Unvanı
İmza

İl Koordinatörü
Adı Soyadı-Unvanı
İmza

EK-3 Telefon ile Görüşme Formu

Danışan Adı Soyadı:
Danışanın Tel No:
Görüşme Tarihi:
Görüşme Saati:
Danışman Adı Soyadı:

Görüşme Nedeni	
Görüşme İçeriği	
Görüşme Sonucu	

Danışman
Adı Soyadı-Unvanı
İmza

EK-4 Aile Yıl Sonu Durum Değerlendirme Raporu

Açıklama: Çalışmaya başlandığı andan itibaren bir yılın sonunda doldurulacaktır. Danışmanlığa devam edip etmeyeceği bu bölümde "Değerlendirme" bölümünde belirtilecek, aileden ayrıca dilekçe alınması unutulmayacaktır.

Danışan Adı Soyadı:
Uygulama Dönemi(Çalışma planı oluşturulan aile için) :
Aile ev ziyaret sayısı:
Aile ile tel görüşme sayısı:
Aile ile kurumda yapılan görüşme sayısı:
Aile bilgilendirme sayısı ve konusu:
Yönlendirme sayısı ve kurum adı:
Rehberlik etme sayısı ve konusu:
İzlemesi yapılan konu ve kurumun adı:
Psiko-sosyal destek hizmetinden yararlandığı kurumun adı:
Diğer:
Değerlendirilme:

Danışman	**İl Koordinatörü**
Adı Soyadı-Unvanı	**Adı Soyadı-Unvanı**
İmza	**İmza**

EK-5

,,,,,,,, İl Aile ve Sosyal Hizmet Müdürlüğüne

..... doğumlu otizm tanılı ..... T.C. Kimlik Numaralı ..... İsimli çocuğum/ yakınım için bireysel sosyal hizmet danışmanlığı uygulamanızdan yararlanmak istiyorum/istemiyorum /.../...

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

İletişim Bilgileri

Adı Soyadı /İmzası

GSM Numarası:.....

T.C. Kimlik No:

E-posta adresi:.....

Adres:.....

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Fatih	İl Müdürlüğü	Alemdar Mahallesi Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan Caddesi No:10 Cağaloğlu Fatih / İSTANBUL	+90 (212) 511 42 75 +90 (212) 526 44 49	istanbul@aile.gov.tr
Bahçelievler	İl Müdürlüğü Ek Hizmet Birimi	Eski Londra Asfaltı Siyavuşpaşa Durağı Çocuk Sitesi İçi No: 137 Bahçelievler / İSTANBUL	+90 (212) 442 70 51 +90 (212) 441 05 36 +90 (212) 441 05 11	istanbul@aile.gov.tr
Beyoğlu	İl Müdürlüğü Ek Hizmet Birimi	Çatma Mescid Mahallesi Akarca Sokak No:33 Tepebaşı Taksim Beyoğlu / İSTANBUL	+90 (212) 361 16 56 +90 (212) 361 16 53	istanbul@aile.gov.tr
Maltepe	İl Müdürlüğü Ek Hizmet Birimi	E5 Karayolu Mevki 70 Evler Köprüsü Huzurevi Durağı Zümrütevler Maltepe / İSTANBUL	+90 (216) 427 11 00 +90 (216) 589 19 11	istanbul@aile.gov.tr
Kadıköy	İl Müdürlüğü Ek Hizmet Birimi	Rasimpaşa Mh. Taşlıbayır Sk. No: 10 Kat: 2 Kadıköy / İSTANBUL	+90 (216) 405 22 31 +90 (216) 550 43 27	istanbul@aile.gov.tr

**Engelli Hizmetleri Birimi İl Müdürlüğümüze bağlı Bahçelievler Ek Hizmet Binası içerisinde hizmet vermektedir.*

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

	ADRES	SOSYAL HİZMET MERKEZİ	İLETİŞİM
1	Taşoluk Mahallesi Akbaba Sokak No:3 Arnavutköy / İSTANBUL	Arnavutköy	(0212) 830 67 34
2	İçerenköy Mah. Selimbey Sk. No:4 Kat:3 Ataşehir / İSTANBUL	Ataşehir	(0216) 577 57 43
3	Cihangir Mh. Ormanlı Cad. No: 55 Avcılar / İSTANBUL	Avcılar	(0212) 695 07 74
4	15 Temmuz Mah. Şehit Hidayet Yılmaz Sok No:9 Bağcılar / İSTANBUL	Bağcılar	(0212) 489 09 41
5	Adnan Kahveci Bulvarı Çocuk Sitesi Kampüsü Siyavuşpaşa Durağı No:139 Bahçelievler / İSTANBUL	Bahçelievler	(0212) 441 67 00
6	Yeşilköy Mah. Havaalanı Cad. Kaymakamlık Binası No: 2 Kat: 7 Bakırköy/İSTANBUL	Bakırköy	(0212) 465 72 51
7	Başak Mahallesi 5.Etap 1. Kısım Akşemsettin Caddesi No:3 Kat 2 Başakşehir/İSTANBUL	Başakşehir	(0212) 687 10 42
8	İsmetpaşa Mahallesi Nadir Tümer Sokak No:1/3 Bayrampaşa / İSTANBUL	Bayrampaşa	(0212) 567 11 82
9	Abbasağa Mah. Nardenk Sok. No.42 Beşiktaş / İSTANBUL	Beşiktaş	(0212) 258 00 15
10	Merkez Mahallesi Mehmet Yavuz Cad. No:114 Beykoz / İSTANBUL	Beykoz	(0216) 323 03 13
11	Büyükşehir Mah. Enver Adakan Cad. No:24/2 Beylikdüzü / İSTANBUL	Beylikdüzü	(0212) 871 51 21
12	Bedrettin Mah. Bahriye Caddesi No:2 Beyoğlu / İSTANBUL	Beyoğlu	(0212) 297 39 26
13	Dizdariye Mh. Enverpaşa Cd. Hükümet Konağı B blok 2.kat Büyükçekmece/İSTANBUL	Büyükçekmece	(0212) 881 60 36
14	Kaleiçi Mah. Münif Sevi Cad.Hükümet Konağı No: 1 Kat: 1 Çatalca / İSTANBUL	Çatalca	(0212) 789 10 95

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

	ADRES	SOSYAL HİZMET MERKEZİ	İLETİŞİM
15	Merkez Mahallesi Erenler Caddesi No:8 Çekmeköy/İSTANBUL	Çekmeköy	(0216) 642 00 65
16	Nene Hatun Mahallesi Çinçindere Caddesi No:181 Esenler / İSTANBUL	Esenler	(0212) 611 4137
17	Fatih Mahallesi 19 Mayıs Bulvarı No:57 Kat:1 Esenyurt / İSTANBUL	Esenyurt	(0212) 450 06 37
18	Merkez Mahallesi Fahri Korutürk Caddesi No:32 Eyüpsultan / İSTANBUL	Eyüpsultan	(0212) 626 26 36
19	Karagümrük Mah. Adnan Menderes Bulvarı Hükümet Konağı B. Blok 1.Kat Fatih / İSTANBUL	Fatih	(0212) 621 85 50
20	Merkez Mah. Çukurçeşme Caddesi Gaziosmanpaşa Hükümet Konağı 2.Kat Gaziosmanpaşa/İSTANBUL	Gaziosmanpaşa	(0212) 578 18 31

	ADRES	SOSYAL HİZMET MERKEZİ	İLETİŞİM
21	Gençosman Mah. Doğanbey Caddesi No:12/A Blok Güngören / İSTANBUL	Güngören	(0212) 611 42 47
22	Rasimpaşa Mah. Taşlıbayır Sk. No:10 Kadıköy / İSTANBUL	Kadıköy	(0216) 330 39 18
23	Şirintepe Mh. Aziz Sok. No: 21/A Kağıthane / İSTANBUL	Kağıthane	(0212) 278 87 79
24	Yukarı Mahallesi Kızılay Bulvarı No:32 Kartal / İSTANBUL	Kartal	(0216) 389 18 19
25	Halkalı Atakent Mah. 4.Cadde No:15 Küçükçekmece/İSTANBUL	Küçükçekmece	(0212) 823 34 35
26	Zümrütevler Mah. E-5 Karayolu Üzeri Adatepe Cad. No: 2 F Maltepe Huzurevi Bahçesi İçi Maltepe / İSTANBUL	Maltepe	(0216) 427 50 10
27	Doğu Mah. İnce Sokak No:12 Hükümet Konağı Pendik / İSTANBUL	Pendik	(0216) 506 10 07
28	Eyüpsultan Mah. İmam Hatip Cad.No:4 Sancaktepe / İSTANBUL	Sancaktepe	(0216) 621 20 66

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

	ADRES	SOSYAL HİZMET MERKEZİ	İLETİŞİM
29	Çayırbaşı Mahallesi Bahçeköy Caddesi No: 56/B Sarıyer / İSTANBUL	Sarıyer	(0212) 218 5070
30	Yeni Mah. Müjdat Gürsu cad. No:4 1.Kat Silivri Kaymakamlığı Silivri/İstanbul	Silivri	(0212) 731 78 98
31	Mimar Sinan Mahallesi Özgürlük Caddesi No:17/2 Sultanbeyli / İSTANBUL	Sultanbeyli	(0216) 592 59 70
32	75.Yıl Mah. Gazi Caddesi No:25 Kat:1 Sultangazi/İSTANBUL	Sultangazi	(0212) 650 05 68
33	Balibey Mah. Atatürk Cad. No:69 Şile Kaymakamlığı Şile / İSTANBUL	Şile	(0212) 219 79 19

	ADRES	SOSYAL HİZMET MERKEZİ	İLETİŞİM
34	Merkez Mahallesi Abide-i Hürriyet Caddesi No:175 Şişli / İSTANBUL	Şişli	(0212) 219 79 19
35	İstasyon Mahallesi Hatboyu Cd. No:122 Tuzla / İSTANBUL	Tuzla	(0216) 447 07 55
36	Tantavi Mah. Egemenlik Cad. No:16 Ümraniye/İstanbul	Ümraniye	(0216) 316 76 01
37	Ahmediye Mah. Dr.Fahri Atabey Cd. No:21 Üsküdar Hükümet Konağı 1.Kat Üsküdar / İSTANBUL	Üsküdar	(0216) 201 20 68
38	Gökalp Mh. 54/6 Sk. 58.Bulvar No:1 K:3 Zeytinburnu / İSTANBUL	Zeytinburnu	(0212) 416 25 53

BENİMLE OYNAR MISIN?

Bakanlığımız ile Hayat Holding A.Ş. arasında imzalanan iş birliği protokolü kapsamında yürütülen Benimle Oynar mısın Projesi; erken çocukluk döneminde gelişimsel farklılıkların erken fark edilmesini desteklemek, ailelerin bilinç düzeyini artırmak ve koruyucu–önleyici sosyal hizmet uygulamalarını güçlendirmek amacıyla hayata geçirilmiştir.

Proje; erken çocukluk döneminde gelişimsel risk taşıdığı değerlendirilen çocuklar ile ailelerini kapsamakta olup, gelişimsel tarama çalışmaları, erken destek ve müdahale hizmetlerine yönlendirme, ailelere yönelik psikososyal destek, bilgilendirme faaliyetlerini içermektedir. Proje kapsamındaki hizmetlere Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığıyla erişilebilmektedir.

Bakanlığımızın otizm alanındaki ulusal politika ve eylem planlarıyla uyumlu şekilde yürütülen proje, kamu–özel sektör iş birliği çerçevesinde aile odaklı, sürdürülebilir ve bilimsel temelli bir sosyal hizmet modeli olarak uygulanmakta; süreç boyunca yapılan çalışmalar izlenmekte, değerlendirilmekte ve raporlanmaktadır. Ayrıca proje, toplumda erken gelişim ve otizm alanında farkındalığın artırılmasına katkı sunmayı hedeflemektedir.

15–36 ay aralığında gelişimsel aksama riski taşıyan ve aşağıda belirtilen bulgulardan bir veya birkaçının gözlemlendiği çocuklar ile otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 0–8 yaş arası çocuğu bulunan aileler, psiko-sosyal destek hizmetlerinden faydalanmak amacıyla merkezlerimize başvuruda bulunabilirler.

1. Sosyal çevreye ilgi göstermeme
2. İnsanlardan çok eşya ve nesnelere ilgi gösterme
3. Göz teması kurmama
4. Hareketleri yerli yersiz tekrarlama
5. Sesleri duyabildiği halde ismiyle çağrıldığında bakmama
6. Dönen cisimlere ve ışıklı nesnelere aşırı ve takıntılı bir şekilde ilgi gösterme
7. Konuşmanın hiç başlamaması veya duruma uygun olmayan kelime ve cümle tekrarı
8. Bedenine dokunulmasına karşı şiddetli kaygı veya korku hissetme
9. Nedeni anlaşılmayan ağlama ve/veya gülmeler
10. Sevinç, korku ve kaygı gibi duygular hissettiğinde kanat çırpar gibi tepkiler verme
11. 2 yaş civarında başlayan öfkeli ve saldırgan tepkiler

Gelişimsel Aksamalarda Erken Müdahale Programı Neleri Hedefler?

- Gelişimsel aksama taramalarının yapılması
- Tarama faaliyetleri sonucunda "koruyucu ve önleyici" uygulamalara destek verilmesi
- Ailelere psiko-sosyal destek verilmesi
- Kamuoyunda ve ebeveynlerde çocukların gelişimsel aksamalarının gözlemlenmesine dair bilgi ve farkındalığın artırılması

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

16 HAFTALIK (4 ay)

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
• Göz ve el koordinasyonu gelişmeye başlar. • Eylemleri, tepkileri değişmeye başlar. • Simetrik hareket el kol ve bacak hareketleri görülür. • Çoğu zaman baş öne doğrudur, kollar simetrik şekilde hareket eder. • Bacak, gövde kasları organize olmaya başlar. • Yastıklarla takviye edilmiş şekilde oturmaktan hoşlanır ve başını destek olmadan dik tutabilir. • Bazen bir kolunu bir nesneye doğru uzatır. • Görme uyarıları beyinde işlenmeye başlar, fakat bu işlem henüz fiziksel bir tepkiye dönüşmez.	• Işıklı nesnelere veya hareket eden büyük nesnelere bakma davranışı kaybolmuştur. • Çevreyi duyumsama şekli daha seçici bir hâle gelmiştir. • Kendi hareketlerini gözler, eline ya da önünde tutulan nesneye bakar. • Belirli olan görme alanı içinde (180°) hareket eden bir nesneyi izler.	• Sosyal davranış önemli ölçüde gelişmiştir ve çocuk annesinin yüzünü, elini ve sesini ayırabilir. • Bakımının verilmesinin yanı sıra aile içerisinde kendisine karşı gösterdikleri davranıştan ve sevgilerini ifade ediş tarzından onlara karşı açıkça bir yakınlık duygusu beslemeye başlamıştır. • Gülümseyebilir, gülebilir ve tebessüme tebessümle karşılık verebilir. • Yabancı bir yüz gördüğünde ağzını büzebilir. • Yabancıların karşısında duyduğu huzursuzluk, altı aydan sonra ancak genel bir karakter alır. Bazı yabancılar için huzursuzluk devam edebilir. Seçicidir. • Oturabildiği anlarda, fiziksel faaliyetler artar, gözler daha fazla açılabilir, nabız sağlamlaşır ve solunum daha hızlı olur. • Oturduğunda daha geniş bir sosyal mekanı kontrolü altına alır ve bu, çocuk emeklemeye başladığında daha genişleyecek ve 1 yaşını aştığı sıralarda yürümeyi öğrendiği vakit daha da artacaktır.	• Birçok yeni ses çıkartır. Bu durum günden güne artar ve çeşitlenir. • İnsan seslerine karşı yaptığı tepki daha manalıdır ve duruma uygun olduğu görülür. • Konuşma organları kelime benzeri sesleri henüz meydana getiremez. • Ancak çocuk cıvıltılarındaki artan çeşit, gerçek konuşmaya doğru atılmış büyük bir adımdır.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

28 HAFTALIK

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
• Çocuk oturan bir insan halini alır, sandalyesinde sadece ufak bir destekle oturmayı becerebilir. • Sinir sistemi iyi gelişmiş ve işleyiş bakımından bağlantılıdır, çocuk çeşitli nesneleri aktif bir şekilde eliyle idare edebilir. • Çocuk nesneleri değişik biçimde yakalama heyecanını yaşar; bir nesneyi elinde tutabilir ve ağzına götürebilir. • Baş parmağının kullanılmasıyla yakalama tekniği gelişmiştir. • Çocuk aynı zamanda bir nesneyi bir elinden diğerine geçirebilir. • Çocukta dış dünyaya karşı merak bu oyun benzeri eylemlerinde kendini gösterir. **İHTİYAÇLARINI TAKİP ETMEK, GEREKTİĞİNDE DESTEK OLMAK, İLGİ DUYABİLECEĞİ NESNELER VE OYUNCAKLARLA EŞLİK ETMEK GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAR.**	• Bilişsel süreçler daha aktif hâle gelir. Yaptığının farkındadır. • Ara sıra bir nesneyi bir elde tutabilmek, büyük bir ilerlemedir. Bu ona sevinç verir. • Kendi başına çevresini keşfetmeye başlar. • Kendisine verilen bir nesneyi evirir, çevirir, değişik açılardan inceler, ağzına götürür, yeniden inceler. • Bazen bu gibi faaliyetler uzun sürer. **YETİŞKİNLERİN BU DURUMU GÖZLEMLEMESİ, FARKINDA OLMASI GEREKİR.** **GEREKMEDİKÇE MÜDAHALE ETMEDEN BEĞENİ VE HAYRANLIK BELİRTMEK FAYDALI OLUR.**	• Kendi kendine yetme hali meydana gelir. • Çocuğun etrafındaki insanlar için sarfedilecek zamanı yoktur. Kendi ihtiyaçlarının farkındadır. • Çocuk 28 haftalıkken oturabilir, 18 aylıkken gezebilir, fakat bu evrelerin ikisinde de kendi keşif faaliyetleri ile meşguldür. • Bu tarzda kazanılan tecrübe, daha elverişli sosyal ilişkiler için önemlidir. **BU EVREDE ÇOCUĞUN KENDİ İHTİYAÇLARINI KEŞFETMESİNE FIRSAT VERMEK İÇİN ONU DİKKATLE TAKİP ETMEK, BAZEN SESSİZCE İZLEMEK, TEHLİKELİ BİR HAREKET OLMADIKÇA MÜDAHALE ETMEYEREK GÖZLEMLEMEK ÖNEMLİDİR.**	• Seslendirme ve "ma" ile "da" gibi kelime formasyonunun başlangıçları görülür. • Tüm ses birleşimleri belirli zamanlarda ve belirli şartlarda oluşmaktadır. • "ma", "da", "ba", "ınnn" gibi sesleri durumlarla bağlantılı çıkarır. Kendini ifade etme çabası gibidir. **BEBEĞİN BU ÇABASINI DİKKATE ALMAK, HANGİ DURUMDA HANGİ İHTİYACI İFADE ETMEYE ÇALIŞTIĞINI ANLAMAK DİL GELİŞİMİ İÇİN ÖNEMLİDİR. ANCAK AŞIRI TEPKİLERLE KARŞILIK VERMEK KORKU VE KAYGI DUYMASINA NEDEN OLUR. EBEVEYNİN DİKKATİ VE SÜKUNETİ ÖNEMLİDİR.**

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

40 HAFTALIK

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
• Çocuk uyanıkken sırt üstü uzanmaktan hoşlanmaya başlar. • Vücudunu sola, sağa kaydırarak kendi kendine oturabilir. • Ayağa kalkabilir ve herhangi bir dayanağa tutunarak istikrarsız, düşecek gibi ayakta durur. • Çocuk bedenin dış taraflarını daha iyi idare edecek durumdadır. • Bacaklar gövdeyi taşıyacak kadar kuvvetlidir, ancak vücuttaki denge zayıftır. • Rahatça oturabilir, vücudunu döndürebilir ve düşmeden bir yana eğilebilir. • Yüz üstü yatarken oturabilir, yerde sürünerek ilerleyebilir veya emekleyebilir. **YUVARLANIRKEN DÜŞME TEHLİKESİNİN OLDUĞU BİR EVREDİR. BU DURUM İÇİN ÖNLEM ALMAK, AMA HAREKET ETMESİNE ENGEL OLMAMAK ÖNEMLİDİR. KUCAKTA OTURUKEN DE HAREKET İHTİYACI İÇİNDE OLUR. ONA ENGEL OLMAK ÖFKELENMESİNE NEDEN OLACAKTIR.**	• Çocuk süt içerken, dudaklarını annesinin memesine veya şişeye daha uyum sağlamış hâle gelir. • Yemek yerken dil, daha işe yarar bir tarzda hareket eder, hoşa gitmeyen besini tükürme işini daha iyi becerir. • Nesneleri baş parmağı ile işaret parmağı arasında tutabilir. • Nesneleri ağıza götürme alışkanlığı zayıflamaya başlar ve buna karşılık bunları görme yolu ile inceler veya hassas olan parmak uçları ile yoklar. • Dikkatini daha iyi yoğunlaştırabilir ve iki nesneye birbiri ardınca bakabilir. **GELİŞMEKTE OLAN BECERİ KABİLİYETİNİ CİDDİYE ALMAK ÖNEMLİDİR. İHTİYACINI TAKİP ETMEK VE ONUN İHTİYACINA GÖRE TEPKİ VERMEK GEREKİR. NESNELERİ İNCELERKEN DIŞ DÜNYA VE EŞYA HAKKINDA BİLGİ TOPLAMAKTADIR. BU İLGİ DAHA SONRA ŞEKİL, RENK, AZLIK, ÇOKLUK, ÜST, ALT, ÖN, ARKA, YAN GİBİ KAVRAMLARI ÖĞRENMESİNDE ZEMİN OLUŞTURACAKTIR. ÖRNEĞİN, YEMEK İSTEMEDİĞİ BİR BESİNİ İLLAKİ YEDİRMEYE ÇALIŞMAK DOĞRU DEĞİLDİR. ÇÜNKÜ İSTEYİP İSTEMEDİĞİNİ AYIRT ETMEYE VE BUNU HAREKETLE İFADE ETMEYE ÇALIŞMAKTADIR.**	• Çocuk etrafındakilere karşı merak duyar. • Aynada kendini görünce tebessüm eder. • Yabancılardan çekinir ve korkar. **BENLİK DUYUMUNUN ÖN BELİRTİLERİ OLAN BU ÖZELLİKLER KENDİ VE DİĞERLERİNİN AYRIMINA VARMAYA BAŞLADIĞINDA ORTAYA ÇIKAR. BU AŞAMADA ONA İSMİYLE HİTAP ETMEK, HAKKINDA KONUŞURKEN ÜÇÜNCÜ TEKİL ŞAHIS "O" DİYE KONUŞMAK ÖNEMLİDİR. ANNE ÇOCUĞA "ANNEM" VEYA "ANNECİĞİM" DEMEMELİDİR. AYNI ŞEKİLDE BABA VE DİĞER YAKINLARI DA BU ŞEKİLDE UYARMAK ÖNEMLİDİR. ÇOCUKLA "ANNECİĞİM", "BABACIĞIM", "DAYICIĞIM" GİBİ İFADELERLE KONUŞMAK BENLİK GELİŞİMİNİ VE NESNEDEN AYRIŞMAYI GECİKTİRMEKTEDİR.**	• Bu yaşta çocuk bir - iki kelime söyleyebilir. • Çocuk, adı söylenince farkında olur ve bakar. Yapmaması gereken şeyler için "hayır,hayır!" gibi müdahalelere tepkide bulunur. Uyum sağlar. **BU AŞAMADAKİ BİR ÇOCUĞA YAPILACAK MÜDAHALELER ÇOK BÜYÜK ÖNEM TAŞIR. GERÇEKTEN KENDİ İÇİN ZARARLI VEYA TEHLİKELİ OLMADIKÇA EYLEMLERİNE ENGEL OLMAMAK GEREKİR. YETİŞKİNLER DÜNYASINA KENDİNİ İFADE ETMEYE HENÜZ BAŞLAMIŞ OLAN ÇOCUK, EYLEMLERİYLE VE TEPKİLERİYLE BİR BAKIMA KONUŞMAKTADIR.** **DİL GELİŞİMİNİN İLERLEMESİ ÇIKARDIĞI KELİME VE SESLERİ ANLAMAYA ÇALIŞMAKLA DESTEKLENİR, ANCAK BİR ŞEYLERİ SÖYLETMEYE ÇALIŞMAK ONA FAZLA YÜK YAPABİLİR. KORKUP KAPANMASINA YOL AÇABİLİR.**

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

12 AYLIK

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
• Yürümede ustalaşır. • Hareketlerini belirli bir amaca yönelik ve uyumlu bir şekilde yapmaya başlar. • Emekleme, hareket etmek için çocuğun kullandığı tipik araçtır. • Çocuk, elleri ve dizleri üzerinde ama aynı zamanda elleri ve ayak tabanlarıyla emekleyebilir. • Bu çocuğun ayağa kalkıp yürümesinden önceki son aşamadır. • Çocukta fazlaca yürüme arzusu vardır ve düşmeden önce kısa bir an ayakta kalabilir, hatta dayanacak bir şey varsa ayağa kalkabilir. • Yakalama hareketi çocukta, bir yetişkindeki maharet seviyesine yaklaşır, çocuk eşyayı elinden bırakırken kaslarını yerinde kullanmaya başlar. • Çocuk yemek yemek için parmaklarından faydalanmaya başlar. **HAREKET EDEBİLDİKÇE BU ARZUNUN ARTTIĞI GÖRÜLÜR. AİLELERİN BU ZAMANLARDA DAHA DİKKATLİ OLMASI GEREKLİDİR. ÇOCUĞUN BAŞINA BUYRUK HALLERİ GELİŞİMİN BELİRTİSİDİR. MÜDAHALELER ONU KORUMA VE DESTEKLEME YÖNÜNDE OLMALIDIR. TEHLİKEYE KARŞI KORUMA AMAÇLI ÖNLEMLERİ ONDA ENGELLENME DUYGUSU YARATIRSA ASİLEŞME EĞİLİMİ KIŞKIRTILMIŞ OLUR. KABULLENDİĞİNDE PASİF BİR KİŞİLİK ÖZELLİĞİ GELİŞTİREBİLİR.**	• Şekiller ve sayılara ilgi ve anlayışının arttığı görülür. • Çocuk için yuvarlak nesneler çok büyük bir ilgi kaynağıdır. • Çocukta mekan kavramının daha ilerlemiş bulunduğu görülür. **RENKLİ GEOMETRİK PARÇALAR, SES ÇIKARAN VE DÖNEN ELLERİYLE KAVRAYABİLECEĞİ BÜYÜKLÜKTE LEGOLAR VEYA MARANGOZ ATÖLYESİNDEN ARTMIŞ TAHTA PARÇALARI OLDUKÇA FAYDALI OYUN NESNELERİDİR.** **YAPILANMIŞ OYUNCAKLAR ÇOCUĞUN YARATICILIĞI İÇİN DAHA KISTLI BİR İMKAN VERMEKTEDİR. GEOMETRİK ŞEKİLLİ CİSİMLER BU AŞAMADA BEKLENEN GELİŞİMİ DESTEKLER.** **ARABA, KAMYON, BEBEK GİBİ OYUNCAKLARA ANLAMINA UYGUN OLMAYAN ŞEKİLDE TEPKİ VERECEKTİR. ÖRNEK VERİLİRSE; OYUNCAĞI YERE VURUP ÇIKARDIĞI SESLE İLGİLENMEK GİBİ.**	• Çocuk ailenin merkezi hâline gelir. • Gelişigüzel tekrarladığı eylemler, yaptığı şeyler etrafındakilerin dikkatini çeker ve onları eğlendirir. Bu onun hoşuna gider ve beğenilen şeyleri tekrarlamaya çalışır. • Bu durumlar, çocukta egonun uyanmakta olduğunu gösterir. • Bu yaştaki çocuk "Ce!" oyunundan çok hoşlanır. • Çocuğun duygusal ifadesi zenginleşmiştir ve korku, huzursuzluk, küsme, kıskançlık, sevgi ve sempati ifade edilen davranış şekilleri daha belirgin bir hal alır. • Aynı zamanda çocuk başkalarının heyecanlarını daha iyi anlayabilir ve heyecanlı bir şekilde onlara uymak ve onları etkileme arzusu gösterir. • Dışarı çıkıp gezme ihtiyaç ve isteği çoğalır. Bunu ifade eder (atta gitmek gibi) fiziksel gücü ve sağlığı buna uygun hâle gelmiştir. • Giydirildiği esnada giydirene yardım etme çalıştığı görülür. **BU AŞAMADA ÇOCUĞUN İŞ BİRLİĞİ İÇİNDE OLMA GAYRETİNİ CİDDİYE ALMAK GEREKİR. ONUN HEYECAN DUYDUĞU, İLGİ GÖSTERDİĞİ, MERAK ETTİĞİ ŞEYLER İÇİN DESTEK GÖRMESİ, SOSYAL İLİŞKİLER İÇİN GÜVENLİ BİR ALAN YARATMASINA ZEMİN HAZIRLAR. EBEVEYNİN, ÇOCUĞUN İHTİYACINI GÖRMEDEN VE DAHA ÇOK KENDİ İHTİYACI İLE HAREKET ETMESİ ÇOCUĞUN GERİ ÇEKİLMESİNE NEDEN OLUR.**	• 1 yaşındaki çocuk konuşmaya karşı büyük bir ilgi duyar. • Tanıdığı kelimeleri tekrarlar, bir veya iki yeni kelime öğrenir. • Verilen talimatlara uyduğu görülür, mesela kendisine "onu bana ver" deyince, elindeki nesneyi uzatır. **ETRAFINDAKİ YETİŞKİNLERLE TEMAS İSTEĞİ VE İHTİYACI DUYGUSAL GELİŞİMİN SONUCUDUR. SOSYALLİK BU ZEMİNDE İLERLEYECEKTİR. İŞ BİRLİĞİNE AÇIKTIR. SOSYAL TEMAS VE OYUNLARINA KATILMAK, BAZEN DE ONUN GELİŞTİRDİĞİ OYUNA KÜÇÜK BİR KATKI İLE DÖNÜŞTÜRMEK MÜMKÜN OLUR. ŞARKILAR, TEKERLEMELER DİL GELİŞİMİNİ DESTEKLEYECEK ARAÇLAR OLABİLİR.**

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

18 AYLIK

FİZİKSEL

- Bir çocuk, 12-18 aylıkken genel olarak yürümeye başlar.
- Bu tarihten itibaren iki küpe bir kule yapabilecek el ve göz ortak işleyişini kazanmıştır.
- Giyilmesi kolay elbiseleri giyebilir.
- Artık çocuk, genel kas idaresinin arttığı bir evrededir. Bunun farkındadır.
- Bu evre esnasında çocuğun ayakta durma postürü o derece kuvvetle duruma hakimdir ki bunun meydana getirdiği psikolojik neticeler kolaylıkla gözden kaçmaktadır.
- Daha bağımsız, daha olgun ilk çocukluk dönemine girmektedir.
- Ayakta iken hareket etmeye başlar.
- Bir yaşındaki bir çocuk, bir topu yuvarlayabilir, 1 yaş 6 aylık bir çocuk ise topu atmaya çalışır.

BU EVREDE TEHLİKELİ EYLEMLER VE NESNELERLE TEMASTAN KORUMAK ÖNEMLİDİR. ANCAK SON ANA KADAR DA HAREKETİNE İZİN VERMEK VE MERAKINA DA SAYGI DUYMAK GİBİ İNCE BİR ÇİZGİDE DURULMALIDIR.

ENGELLENMENİN NEDENİNİ ANLAYAMAZ VE HIRÇINLAŞIR, ISRAR EDER. O SIRADA İHTİYACI ANLAMAK VE O İHTİYACI BAŞKA BİR YOLDAN GİDERMEK ÖNEMLİDİR.

BİLİŞSEL

- Bazı şekilleri ayırt etmeye başlar ve yuvarlak şekillere karşı ilgi göstermektedir.
- Bir durumun ya da olayın gerçekleştiği çevre ve koşullarla olan ilişkilerini göz önünde bulundurur ve ilişkileri dikkate almaya başlar.
- Birçok nesnenin nerede bulunduğunu bilir ve onların yerlerini gösterebilir.
- Yatay kavramından önce gelen düşey kavramı çocukta artık yerleşmiştir. Çocuğun karalamaları daha ziyade düşey çizgilerden ibarettir.
- Kule inşaasının yerine küpleri birer birer yan yana koyarak duvar inşaa edeceği ana kadar çocuk yatay çizgiler çizemez.

KALEM, KAĞIT VE ZARARLI KİMYASALLARI İÇERMEYEN BOYA MALZEMELERİ OYUN HAMURU, YIRTABİLECEĞİ KAĞITLAR, ÖZELLİKLE ÜÇ ANA RENKTE –KIRMIZI –MAVİ –YEŞİL GEOMETRİK PARÇALAR, (ÜÇGEN-DAİRE-KARE) BU AŞAMADA BİLİŞSEL GELİŞİMİN DESTEKLENDİĞİ OYUNLAR İÇİN DEĞERLİDİR.

HER RENK VE ŞEKİLDEN BÜYÜK ORTA VE KÜÇÜK BOYUTLARIN OLMASI DA ZİHİNSEL GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAYACAK OYUNLAR İNŞA ETMESİ İÇİN ÇOK İŞE YARAR.

SOSYO-DUYGUSAL

- Kendisini başkalarından daha iyi bir şekilde ayırabilir ve "benim, senin" fikrini anlamaya başlar.
- Çocuk bu evrede sabırsızdır, istediği şeyin derhal verilmesini ister ve çoğu zaman kendisinden bir şey istenildiğinde tam bunun aksi şekilde hareket eder.
- Ani değişiklikler ona tehlikeli gelmektedir, bundan dolayı çocuk bunlardan sakınır.
- Saldırganlıktan ziyade kendini korumak için cüretkar hareket eder ve itaat etmez.

BU ÖZELLİKLER DUYGUSAL VE SOSYAL GELİŞİMİN ÇOK ÖNEMLİ BİR EVREDE OLDUĞUNU GÖSTERİR. ÖZERK HAREKETLER YAPABİLMESİ HER ŞEYİN NEDENİNİ ANLADIĞINA İŞARET ETMEZ. ÖZELLİKLE MÜDAHALE, ENGELLEME, YÖNERGE VERME GİBİ DURUMLARDA SABIRLI VE DİKKATLİ OLMAK, SAKİN OLMAK EBEVEYN İÇİN ÇOK ÖNEMLİDİR. ÇÜNKÜ ÇOCUK GÖRÜNÜŞTE BİLİNÇLE HAREKET EDER, AMA ONUN BİLİNCİ HENÜZ YETİŞKİNİN BİLİNCİ GİBİ DEĞİLDİR. NEDEN ENGELLENDİĞİNİ ANLAMAZ. DUYGUSAL OLARAK RAHATSIZ OLUR. ÖFKELENİR VE SALDIRGAN DAVRANIŞLAR GÖSTEREBİLİR. BU DURUM SOSYAL İLİŞKİLERİNDE İSTENMEYEN BİR GELİŞMEYE YOL AÇABİLİR. ÇOCUK YA ASİ YA DA PASİF BİR KİMLİK GELİŞTİRİR.

DİL

- Hem anlama, hem de başkalarıyla fikir alış verişinde bulunma yönünden gelişmiştir.
- Kelime dağarcığı zenginleşmiştir, çocuk bunları daha yerinde kullanabilecek hâle gelmiştir.
- Çocuk jestler yaparken kelimeler söyler ve kelimeler yavaş yavaş jestlerin yerini alır.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

2 YAŞ

FİZİKSEL

- Vücudun iradesi çok daha yerindedir ve çocuk büyük güçlük yaşamadan yürür.
- Başkasının yardımı olmaksızın merdiven iner ve çıkar.
- Sıçramak, dans etmek ve elleri çırpmak sevinç ifadesinin tipik tarzlarıdır.
- Parmak kasları daha gelişkindir.
- Çocuk kaşığı doğru şekilde tutar ve ağzına ustaca götürür.

FİZİKSEL GELİŞİMİN DİĞER ALANLARDAKİ GELİŞMELERLE PARALELLİĞİ AKILDA TUTULMALIDIR. FİZİKEN YAPABİLDİĞİ HAREKETLERE NEYİ NİÇİN YAPTIĞINI BİLMEK DE YÜZEYSEL OLARAK EŞLİK EDER.

KENDİ KENDİNE YEME BECERİSİ İÇİN DESTEK OLMAK, SABIRLA VE KEYİFLE YEMESİNİ BEKLEMEK GEREKİR. "YEDİRME" EYLEMİNDEN KAÇINILMALIDIR. BU EYLEM ÇOCUĞU PASİFLEŞTİRİR.

BİLİŞSEL

- Gözlem ile davranış arasındaki oluşan etkileşim daha güçlüdür.
- Ellerin ve gözün iş birliği çevreye uyum içinde hareket edebilmesini kolaylaştırır.
- Dikkat artmıştır.
- Çocuk küplerle kule yapmaya devam eder, şimdi altı küpe kadar çıkmıştır.
- Küpleri yatay şekilde sıralamaya zaman zaman devam edebilir.

OYUNLARINA EŞLİK EDERKEN ONUN YÖNELİMLERİNE DİKKAT ETMEK ÖNEMLİDİR. BAZEN ANLAMSIZ GİBİ GÖRÜNEN BİR EYLEM ONUN İÇİN ÇOK ÖNEMLİ BİR DIŞAVURUM OLABİLİR. BU YAŞTA ÇOCUKLAR KENDİLERİNİ OYUNLARLA İFADE EDERLER.

SOSYO-DUYGUSAL

- Hala kendisi ile çok meşguldür, bununla beraber diğer insanlar, kendisi için ilgi çekici bir hâle gelmeye başlar.
- Oyun faaliyetleri daha çok çocuğun kendi kontrolünde ve yönlendirilmesinde devam eder.
- Çocuk ailenin diğer bireylerinin varlığından haberi olduğunu değişik şekillerle ifade eder.
- Bazen oyuncaklarını daha sonra yine onlara sahip olacağını bilerek sakladığı görülebilir.
- Yönergelere istekle karşılık verir ve takdir edildiğinde mutlu görünür.
- Çocuk çekingen bir tutumla sosyal açıdan bir dışa dönüklük arasında gidip gelmektedir.
- Çocuk sosyal öncesi safhadan, sosyal safhaya geçmektedir.

SOSYAL İLİŞKİLERİ GÖRÜNÜR ŞEKİLDE ARTAR. BU EVREDE İNSANLARA YÖNELMEYE BAŞLAR. BU DURUM KAYGILANMA EĞİLİMİNİ DE BERABERİNDE GETİRİR. KENDİLİĞİNDEN YAPTIĞI HER EYLEM, HER OYUN, SÖYLEDİĞİ HER KELİME ONUN İÇİN ÇOK ÖNEMLİDİR. KONUŞMA BAŞLADIĞI İÇİN ONA MANTIKLI OLDUĞUNU DÜŞÜNDÜĞÜMÜZ UYARI VE ÖNERİLERDE BULUNMAYA KALKMAK HATALI OLUR. ONU TAM OLARAK ANLAMIŞ OLAMAYIZ GENELDE.

OYUNLARINDA BAZEN SERT VE AGRESİF TUTUMLAR OLABİLİR. TERS GİDEN DURUMLARLA İLGİLİ SÖZE DÖKEMEDİĞİ VE İÇE ATTIĞI ÖFKE OYUN ARACILIĞI İLE DEŞARJ OLUR. BUNUN OYUN OLDUĞUNU BİLMEK VE BUNU CİDDİYE ALMAK ÇOK ÖNEMLİDİR. OYUNUN GÜCÜ ÇOCUĞU PSİKOLOJİK TRAVMATİK ETKİLERİN YÜKÜNDEN KURTARMAKTADIR.

DİL

- Çocuğun dili önemli ölçüde gelişmiştir.
- Kelime dağarcığı son altı ayda sahip olduğundan yaklaşık on kat daha gelişmiştir (genellikle iki yüz ya da daha çok kelime).
- Çocuğun cümlelerinin çoğu hala bir kelimeden ibaret olmamasına rağmen artık dil işe yarar bir istek aracı olmuştur.
- İki bazen üç kelimeden ibaret cümleler kurulduğu nadiren görülür.
- Çocuğun dilinde şahıs zamirleri, "benim", "bana", "siz", "ben" şeklinde bir sıra ile meydana gelir. "Biz" kelimesi üç yaşından önce nadiren kullanılır.

DİL GELİŞİMİ ÇOCUĞUN OYUNLAR ARACILIĞI İLE KENDİNİ İFADE EDEBİLMESİNE DE BAĞLIDIR. OYUNLARI İÇİN YETERİNCE ALAN AÇILMIŞ İSE OYUN DAVRANIŞLARIYLA BAŞLAYAN SEMBOLLEŞTİRME DİLE YANSIR . ESASEN BİRER SEMBOL OLAN KELİMELER İLE KENDİNİ İFADE ETMEYE CESARETİ ARTAR.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

3 YAŞ

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
• Çocuktaki fiziksel hareketler, daha emin bir karakterdedir. • Çocuk merdivenden inip çıkma işini iki ayağını her basamağa koymadan yapabilir. Daha uyumlu bir şekilde hızını artırabilir ve azaltabilir. • Çocuk çizgi çizme işinde daha başarılıdır ve çizgileri daha çeşitlidir. • Üç yaşındaki bir çocuk, normal olarak bir adam çizemez; bu bir sene kadar sonra görülür. • Çocuk bir kağıt parçasını enine, boyuna katlayabilir ama kendisine gösterilse de köşegensel olarak katlayamaz. **BU BİLGİLER, ÇOCUKTAN NELER BEKLEMEMİZ GEREKTİĞİNE DİKKAT ETMEMİZİ SAĞLAR. AYRICA, HENÜZ GELİŞEMEMİŞ YETİLERİNİN YAŞINA UYGUN OLUP OLMADIĞINI ANLAMAMIZA YARDIMCI OLUR.** **ÇOCUĞUN NELERİ YAPABİLDİĞİNE VE YAŞINA GÖRE NELERİ YAPAMADIĞINI GÖRMEK BÜYÜME VE SİNİR SİSTEMİNİN GELİŞİMİ HAKKINDA BİLGİ VERİR.**	• Çocuk çevresindeki dünyayı ve olayları anlamaya ve yorumlamaya başlar ve çocuğun algı gücünün sadece arttığı değil daha da geniş ve güçlü bir etkiye sahip olduğu görülür. • Çocuk daire, kare ve üçgen biçimindeki tahta parçalarını, karşılığı olan deliklere rahatlıkla koyabilir. • Farklı ögeleri (düşünceler, nesneler, deneyimler vb.) bir araya getirip anlamlı bir bütün oluşturmaya başlar. • Olaylar ve durumlar veya kişiler hakkında edindiği bilgilerle çıkarsamalar yapabilir. • Birçok durumda muhakemesini kullanabilir. **BU YAŞTAKİ ÇOCUĞUN BİLİŞSEL İŞLEYİŞ BAKIMINDAN TEMELİ TAMAMLANMIŞTIR. DAHA SONRAKİ YAŞLARDA EDİNECEĞİ HER TÜR BİLGİ BECERİ VE EYLEMLERİ BU YAŞA KADAR OLAN ZEMİNİN AKSAMASIZ VE YETERLİ OLMASINA BAĞLI OLACAKTIR. KONUŞMALARINDA CİDDİYE ALINMAK, KENDİNE OLAN GÜVENİ ARTRIR. ODASI, GİYSİLERİ OYUNCAKLARI VE HER TÜR EŞYASI HAKKINDA YAPILACAK İŞLEMLERDE KENDİ FİKRİNİN DE DAHİL EDİLMESİ ONU SAĞLIKLI BİR YETİŞKİNLİĞE HAZIRLAR.**	• Üç yaşındaki çocuk yeni dostluklar edinmek ister ve bir başkasının gözüne girmek için sahip olduğu bir şeyini (oyuncağını) ona verebilir. • Bu yaşlarda görülen ani hiddet davranışı eşyaya yönelmiştir. • Çocuk "budala" diyerek bir sandalyeye vurabilir ya da yere düştüğünde"yaramaz yer" diyebilir. • Korku özel nesnelere karşı da duyulabilir ve bu uzun zaman devam eder, ancak hayal gücünün artması ile korkunun gerçeğin dışına kaymasına sebep olur. • Seslere, yabancı nesnelere karşı çocuğun duyduğu korku azalır, bunun yerine karanlıktan ve yalnızlıktan duyulan korku artar. • Bu yaşta korkulu rüyalar görmek olağan bir haldir. **"BEN" KİMLİĞİNİN GELİŞMİŞ OLMASI BEKLENİR. BENLİK BÜTÜNLÜĞÜ, KENDİ VARLIĞININ, CANLILIĞININ, SINIRLILIĞININ, EYLEMLİLİĞİNİN BİLİNÇLİ OLARAK FARKINDA OLUŞLA ORTAYA ÇIKAR. KENDİNİ DİĞERLERİNDEN VE NESNELERDEN FARKLI OLARAK TANIYABİLEN, PSİKOLOJİK DÜNYASINDA DIŞARIDAN GÖRÜNEMEYEN YAKINLIK UZAKLIK GİBİ ZIT DUYGULARLA BAŞ ETMEYE ÇALIŞIR. ASİLİK VE İTİRAZCILIK HALLERİ DE KENDİNİ BAŞKALARINDAN VE ÖZELLİKLE ANNEDEN AYIRMA GAYRETİNİN GÖSTERGESİDİR. BAZI NESNELERDEN KORKU, ONLARA YÜKLEDİĞİ ÖFKESİNDEN KAYNAKLI OLUP ÇOCUKTA SEMBOLLEŞMENİN VARLIĞINI GÖSTERMEKTEDİR. EN ÇOK BU NEDENLE ASİ DAVRANIŞLARI HAKKINDA SABIRLI VE DİKKATLİ OLMAK, ONUN KENDİNİ AYRIŞTIRMASINA İZİN VERMEK ANLAMINA GELECEKTİR. PSİKOLOJİK BÜYÜME VE OLGUNLAŞMA İÇİN BUNA İHTİYACI OLDUĞU UNUTULMAMALIDIR. SADECE KENDİ SINIRLARINI AŞMASINA İZİN VERİLMEMELİDİR. BAŞKALARINA ZARAR VERME, KENDİNE ZARAR VERME GİBİ DURUMLARDA ONU NET BİR ŞEKİLDE DURDURMAK VE SAKİNCE DURUM HAKKINDA YATIŞTIRMAK GEREKİR.**	• Artık çocuk, sınıflandırabilir, eşleyebilir ve karşılaştırabilir. • Nesnenin ne olduğu ve isimleri hakkında çocuğun sorduğu sorular, çevresindekilere, düzen ve sistem getirmek konusunda şiddetli bir arzu duyar. • İki yaşındaki çocuk kelime öğrenir, üç yaşındaki çocuk bu kelimeleri kullanır. • Kelimeleri fiillere, fiilleri kelimelere yakıştırır. • Kelimeleri sembol olarak kullanma gücü muhakkak ki onu yetişkinlik sürecine girme yoluna sokar. **ÇOCUKLA ARTIK KARŞILIKLI KONUŞULABİLİR. EĞİTİMİ VE GELİŞİMİ İÇİN YAPILAN PLANLAR HAKKINDA BİLGİLENMESİ VE HAZIRLIKLI OLMASI GEREKİR. ARTIK BİR ÖZNE OLMUŞTUR. ÖZNE OLUŞUN EN ÖNEMLİ TARAFI BENLİĞİN FARKINDALIĞI VE KARAR VEREBİLME GÜCÜDÜR. ONA KARAR VEREBİLECEĞİ SEÇENEKLER SUNMAK, FİKRİNİ SORMAK, KONUŞMASINI CİDDİYE ALMAK, KESMEDEN DİNLEMEK, ASLA ALAYCI OLMAMAK GİBİ ONU YETİŞKİNLİĞE GÜVENLE HAZIRLAMANIN TEMEL UNSURLARIDIR.**

'Benimle Oynar Mısın? Şimdi ve Burada'' Psikolojik ve Sosyal Gelişim Aksamalarına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Sosyal Destek Programı kapsamında; 15-36 ay arası gelişimsel aksama riski taşıyan çocukları tespit etmek ve "Gelişimsel Aksamalara Karşı Erken Müdahale" programı ile koruyucu ve önleyici psikolojik ve sosyal destek çalışmasına katılmak üzere, İstanbul Aile ve Sosyal Hizmet İl Müdürlüğüne bağlı olan başvuru merkezlerine ücretsiz tarama çalışmalarından faydalanabilirsiniz.

Otizm tanısı almış 8 yaşa kadar çocuğu olan ailelere yönelik psiko-sosyal destekten faydalanmak için de bu merkezlere başvurabilirsiniz.

BAŞVURU MERKEZLERİ

Ataşehir
Ataşehir Sosyal Hizmet Merkez
0 (216) 577 57 43-44

Bayrampaşa
Bayrampaşa Gündüz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü
0 (212) 563 10 61

Beylikdüzü
Beylikdüzü Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü
0 (212) 875 71 55

Esenyurt
Esenyurt Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü
0 (212) 699 05 43

Silivri
Silivri Sosyal Hizmet Merkezi
0 (212) 731 61 64

Sultanbeyli
Sultanbeyli Gündüz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü
0(212) 592 92 04

Pendik
İstanbul Otizm Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü
0 (216) 378 53 44

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan 18 Yaş Üstü Bireylere Yönelik

GEÇİCİ MİSAFİR UYGULAMASI "NEFES PROJESİ"

BAKIM KURULUŞU BÜNYESİNDE GEÇİCİ MİSAFİR UYGULAMASI "NEFES" PROJESİ

Nefes Projesi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından otizm tanılı bireylerin bakımını üstlenen aile üyelerinin bakım yükünü hafifletmek, sosyal hayata katılımlarını desteklemek ve kısa süreli dinlenme ile nefes alma imkânı sağlamak amacıyla yürütülen destekleyici bir hizmet modelidir. Proje kapsamında, bakım veren ailelerin geçici süreyle sorumluluklarını devredebilmesi, kişisel ihtiyaçlarına zaman ayırabilmesi ve bakım sürecine bağlı tükenmişlik riskinin azaltılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda Beylikdüzü Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon Merkezi Müdürlüğünde, otizm tanılı 18 yaş üstü erkek bireylere yönelik olarak 1 ila 5 gün arasında değişen sürelerle kısa süreli yatılı bakım hizmeti sunulmaktadır. Nefes Projesi, sürekli bakım hizmetinin yerine geçmeyen; aileleri güçlendirmeyi, bakım sürecinin sürdürülebilirliğini desteklemeyi ve aile refahını artırmayı amaçlayan tamamlayıcı bir kamu hizmeti niteliği taşımaktadır.

Nefes Projesi Kapsamında Kısa Süreli Yatılı Bakım Hizmetinden yararlanmak için İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne veya ilçenizde bulunan Sosyal Hizmet Merkezlerine başvurabilirsiniz.

Beylikdüzü Engelsiz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Müdürlüğü
Kavaklı Mah. Turgut Özal Cad. No:37/2 Beylikdüzü / İSTANBUL
0(212) 875 71 55

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

- Uluslararası ve Ulusal Çerçeve
- Engelli Sağlık Kurulu Raporu
- Engelli Kimlik Kartı
- Evde Bakım Yardımı ve Bakım Hizmetleri
- Erişilebilirlik
- İstihdam ve Korumalı İşyerleri
- İşyerlerinin Uyumlaştırılması
- Çağrı/İletişim Hizmetleri (Alo 183, AİLEM, Alo 144)
- Sosyal Yardımlar
- Yararlı Bağlantılar

Kadın Girişimci

İlk Öğretmenim Ailem

Aile Eğitim Programı

Bakanlığımıza Yapılacak Bağışlar ve Yardımlar

Erişilebilirlik Değerlendirme Modülü

Erişilebilirlik Değerlendirme Modülü

E-Kütüphane

Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi

Aile Çocuk Dergisi

Şiddete Maruz Kalındığında

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

AİLEM Engelsiz İletişim Merkezi

Dijital Aile

Evlenecek Gençlerin Desteklenmesi Projesi

Ulusal Eylem Planları ve Strateji Belgeleri

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS)

•İnsan Hakları Yaklaşımı; engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ile insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmek amacını taşıyan EHİS'in BM tarafından 2006 yılında kabul edilmesiyle resmiyet kazanmıştır.

Ülkemiz, engellilerin insan haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla BM tarafından kabul edilen Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'ye 2009 yılında, Ek İhtiyari Protokole ise 2015 yılında taraf olmuştur.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı EHİS'in **Odak Kurumudur.**

İmza (2007)
Onay(2009)

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Sözleşmenin Amacı: Engellilerin tüm insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmek, korumak, sağlamak ve onurlarına saygıyı güçlendirmektir.

Bakanlığımız adına Genel Müdürlüğümüz EHİS'in uygulanmasının izlenmesinden sorumlu odak kurumdur.

Odak Kurum olarak Temel Görevimiz: Öncelikli olarak engellilik alanında hak temelli yaklaşımın ve ana akımlaştırmanınteşvik edilmesini sağlamak.
Ana akımlaştırma: Tüm sektörlerdeki politika ve hizmetlerin engelliliği kapsayıcı bir şekilde tasarlanması, planlanması, uygulanması ve izlenmesini sağlamak

- STK, Kamu Kurum Kuruluşları, Özel Sektör, Gibi Tüm Taraflara Yönelik Farkındalık Oluşturmak
- İyi Uygulama Örneklerini Yaygınlaştırmak
- Sözleşmenin Uygulanmasının Teşvik etmek
- Sözleşmenin İzleme Ve Raporlamasını Yapmak

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Devletlerden Sözleşme hükümlerini yerine getirirken aşağıdaki ilkeleri esas alması beklenmektedir:

İLKELER

- İnsan Onuru ve Bireysel Özerkliğe Saygı
- Ayrımcılık Yapılmaması
- Katılım ve İçerme
- Farklılıklara ve Çeşitliliğe Saygı
- Erişilebilirlik
- Fırsat Eşitliği
- Kadın- Erkek Eşitliği
- Engelli Çocukların Gelişim Kapasitelerine Saygı

•Hak İhlali Durumunda Başvuru Yolları

İlgili kuruma yazılı başvuru, CİMER üzerinden bilgi/şikâyet.
TİHEK (ayrımcılık), KDK (dostane çözüm), idari/yargısal başvuru yolları.
İç hukuk yolları tüketildiyse: BM Engelli Hakları Komitesi (tavsiye niteliğinde), AYM/AİHM.

CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
CİMER
CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM MERKEZİ

KDK
T.C. KAMU DENETÇLİĞİ KURUMU

TİHEK
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Kanun önünde eşitlik

•Anayasanın 10'uncu maddesi;

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.’’ (2010 ek fıkra)

*2010 yılında eklenen fıkra ile engelli ve yaşlı bireylere pozitif ayrımcılık tanınmıştır.

5378 SAYILI ENGELLİLER HAKKINDA KANUN

Ülkemizde engellilik alanında yasal çerçeveyi oluşturan "Engelliler Hakkında Kanun" 2005 yılında kabul edilmiştir.

Kanunun amacı; engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır.

Kapsamı: Engelli bireyleri, ailelerini, engellilere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile diğer ilgilileri kapsamaktadır.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Engelliliğe dayalı ayrımcılık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı,

Doğrudan ayrımcılık: Engelliliğe dayalı ayrımcılık temeline dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi,

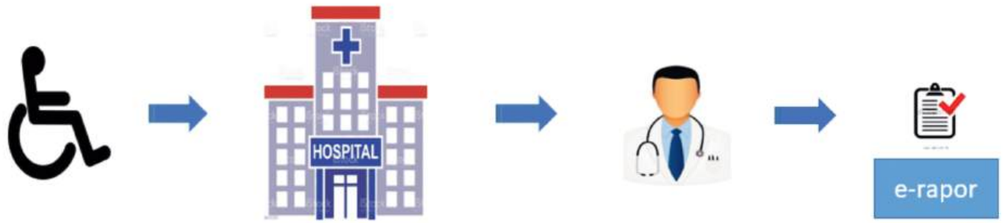
Dolaylı ayrımcılık: Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda engelliliğe dayalı ayrımcılık temeliyle bağlantılı olarak, engellinin hak ve özgürlüklerden yararlanması bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını,

Makul düzenleme: Engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder.

ENGELLİ SAĞLIK KURULU RAPORU

Ülkemizde engelli bireylerin haklarının gerçekleştirilmesine yönelik alınan tedbirlerden yararlanabilmesi için engellilik durumlarının yetkili sağlık kuruluşları tarafından yapılan değerlendirme sonucu verilen Engelli Sağlık Kurulu Raporu ile belirlenmesi gerekmektedir.

Engelli sağlık kurulu raporları, engelli bireylerin eğitim, sağlık, istihdam, bakım, rehabilitasyon, ulaşım, alanlarındaki çeşitli hizmetlerden ve sosyal yardımlardan yararlanmalarında temel belirleyici belgedir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Engelli kimlik kartından kimler faydalanabilir?

Sağlık kurulu raporu ile %40 ve üzeri engelli olduğunu belgeleyen bireyler Engelli Kimlik Kartı alabilir.
Engelli bireyin 18 yaşından küçük olması durumunda ise sağlık kurulu raporunda "Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre:
Hafif Düzeyde ÖGV (40-49,)
Orta Düzeyde ÖGV (50-59),
İleri Düzeyde ÖGV (60-69)
Çok İleri Düzeyde ÖGV (70-79),
Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (80-89),
Özel Koşul Gereksinimi Vardır (90-99) ifadelerinden birinin yer alması gerekmektedir.

Kart, raporda belirtilen süre boyunca geçerlidir (süreli/süresiz).

Engelli Kimlik Kartı Almak için Başvurular

- İstanbul Aile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü,
- Sosyal Hizmet Merkezlerinden
- e-Devlet aracılığıyla yapılabilir.

Engelli Kimlik Kartına başvururken gereken belgeler

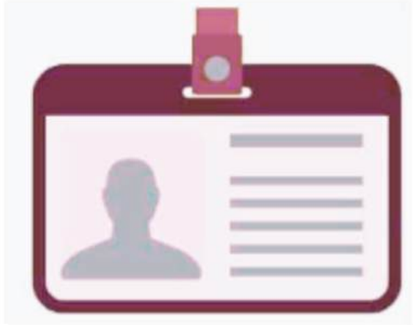
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü veya Sosyal Hizmet Merkezlerinden başvuru yapılacaksa;
- 2 adet fotoğraf
- Nüfus cüzdanı fotokopisi
- Sağlık kurulu raporunun aslı veya onaylı örneği ile başvuru yapabilirler.

e-Devlet üzerinden yapılan başvurularda yukarıda belirtilen belgeler talep edilmez.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Yurt Dışından Alınan Engelli Kimlik Kartının Ülkemizde Geçerli Olabilmesi İçin:

Engelli Kimlik Kartının verildiği ülkede, apostil işlemlerini gerçekleştiren kuruma (bu kurumlar ülkelere ya da eyaletlere göre farklı olabilmekte) başvurarak, apostil onayı alınması,
Apostil onayı alınan belge Türkçe'ye tercüme (yeminli) ettirilmesi,
Tercüme edilen belge dış temsilciliklerimizde onaylatılması gerekmektedir.
İlgili ülke mevzuatına uygun apostil işlemi tamamlanmış, tercüme ettirilmiş ve dış temsilciliklerimizce onaylanmış belge, 2 adet fotoğraf ve nüfus cüzdanı (ya da pasaport) fotokopisi ile Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ya da Sosyal Hizmet Merkezlerinden Engelli Kimlik Kartı başvurusu şahsen (ya da vasi aracılığıyla) yapılabilir.
Başvurusu kabul edilen kişilere Türkiye'de Engelli Kimlik Kartı düzenlenir ve kendisine teslim edilmesinden itibaren Engelli Kimlik Kartının sağladığı haklardan yararlanmaya başlar.

Yurt Dışından Alınan ve Ülkemizde Geçerlilik İşlemleri Tamamlanan Engelli Kimlik Kartı Sahipleri:

- ÖTV muafiyetli araç,
- Engelli aylığı,
- Kurum bakımı,
- Evde bakım yardımı,
- TOKİ,
- EKPSS başvurusunda bulunamazlar.

Bu desteklerden yararlanabilmek için Türkiye'de yetkili hastanelerden alınmış sağlık kurulu raporu gerekmektedir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

ENGELLİ BAKIM HİZMETLERİ

- Evde Bakım Yardımı
- Gündüz Bakım Hizmetleri
- Umut Evleri
- Geçici ve Misafir Bakım Hizmetleri
- Yatılı Bakım Hizmetleri
  - Resmi Yatılı Bakım Hizmetleri
  - Özel Yatılı Bakım Hizmetleri

GÜNDÜZLÜ BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ

İlimizde gündüz bakım hizmeti sunan kuruluşlar aşağıda yer almaktadır:

- Bayrampaşa Gündüz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- Çatalca Gündüz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- Ataköy Gündüz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- Sultanbeyli Gündüz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi

Gündüz bakım rehabilitasyon ve aile danışma merkezleri; engelli bireylerin ailesinin yanında yaşamını sürdürdüğü durumlarda, bireylerin sosyal, kültürel, mesleki ve günlük yaşam becerilerini geliştirmeyi amaçlayan hizmetler sunmaktadır. İlimizde gündüz bakım hizmeti veren Sultanbeyli Gündüz Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi'nde ise özellikle otizm spektrum farklılığı bulunan engelli bireylere, 7 yaş ve üzeri yaş grubu esas alınarak hizmet verilmektedir.

Bu kapsamda tarımsal rehabilitasyon, iş ve uğraşı faaliyetleri, müzik, resim, sportif etkinlikler, tiyatro, halk oyunları, drama, ebru ve benzeri çok yönlü aktiviteler yürütülmektedir.

Merkezlerde, engelli bireylerin yanı sıra ailelere yönelik psiko-sosyal destek ve danışmanlık hizmetleri de sunulmakta; ailelerin bakım sürecinde güçlendirilmesi ve desteklenmesi hedeflenmektedir.

Gündüz bakım merkezlerinden bakım hizmeti alabilmek için hizmet alacak engelli bireye ait geçerli engelli sağlık kurulu raporunun bulunması gerekmektedir. Bu hizmet modelinden yararlanmak isteyen aileler; Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, Sosyal Hizmet Merkezlerine ya da doğrudan ilgili gündüz bakım merkezlerine başvuruda bulunabilmektedir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

EVDE BAKIM YARDIMI

•2006 yılında başlatılan evde bakım yardımı ile engelli bireylerin alıştıkları sosyal çevrelerinden ve ailelerinden ayrılmadan, bakımlarının aile üyeleri/yakınları tarafından evlerinde sağlanarak toplumla bütünleşmeleri amaçlanmaktadır.

•Evde bakım yardımından yararlanmak için 2 kriter bulunmaktadır: gelir kriteri ve tam bağımlılık/ağır engellilik durumu.

•Gelir kriteri olarak hane içinde kişi başı ortalama aylık gelirin net asgari ücretin 2/3'ünden az olduğu tespit edilmelidir.

•Rapor kriteri:

•18 yaş üstü "ağır engelli/tam bağımlı";

•18 yaş altı için ÇÖZGER'de«Çok ileri düzey özel gereksinimi vardır» «Belirgin özel gereksinimi vardır» «Özel koşul özel gereksinimi var» ifadelerinden birinin yer alması gerekmektedir.

•Uygun bulunanlar için ödeme ve izleme süreçleri işletilir.

UMUT EVLERİ

Toplum temelli bakım hizmetleri kapsamında engelli bireylerin mahalle ortamında; müstakil evlerde veya apartman dairelerinde yaşamaları ve toplumsal hayata aktif katılımlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Ev Tipi Sosyal Hizmet Birimi olarak da tanımlanan Umut Evlerinde en çok 6 engelli bireyin bir evde bakım personelinin refakatinde, mesleki personelin gözetiminde bakımları sağlanmaktadır.

İlimizde yatılı bakım ve rehabilitasyon merkezlerine bağlı olarak hizmet veren toplam 11 umut evi bulunmaktadır.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

RESMİ ENGELLİ BAKIM HİZMETLERİ

Engelli bireylerin yaş, cinsiyet ve engeline uygun olarak bakım ve rehabilitasyon hizmetinin sunulduğu merkezlerdir.

Resmi engelli bakım merkezine yerleştirme işleminin yapılabilmesi için gerekli olan belgeler:

- Engelliler için sağlık kurulu raporu.
- On sekiz yaşını tamamlamamış engelli bireyler için ilgili mahkemelerden alınacak korunma altına alınması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı.
- On sekiz yaşını tamamlamış olup akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememesi veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması nedenleriyle kısıtlanması gerekli engelli bireyler için ilgili mahkemelerden alınacak kısıtlanması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi kararı ile velayet altında değil ise vesayet altına alınması ve vasi atanması kararı.

İlimizde resmi yatılı bakım ve rehabilitasyon hizmeti veren 8 merkezimiz bulunmaktadır.

- Metin Sabancı Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- İstanbul Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi
- Pendik Engelsiz Yaşam Bakım Reh. ve Aile Danışma Merkezi
- Şeyh Zayed Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- Ahmet ÖZYAZICI Bakırköy Bakım Rehabiltasyon ve Aile Danışma Merkezi
- Esenyurt Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- İstanbul Otizm Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
- Beylikdüzü Engelsiz Yaşam Bakım ve Rehabilitasyon Aile Danışma Merkezi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZEL BAKIM MERKEZLERİ

•Bakıma ihtiyacı olan engelli bireylerin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından açılan ve il müdürlüğümüz tarafından denetlenen özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti almaları da mümkündür. İlimizde 48 Özel Bakım Merkezinde yatılı bakım hizmeti verilmektedir.

•Özel bakım merkezlerinden engelli sağlık kurulu raporunda "tam bağımlı" veya "ağır engelli" olduğu belirtilen ve her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı, asgarî ücretin aylık net tutarının 2/3'ünden daha az olan engelli bireyler "Ücreti Bakanlık Tarafından Karşılanan Engelli" statüsünde hizmet alabilir.

•Bu statüde merkeze yerleştirilen engelli bireylerin bakım ücreti ödemesi, harçlık, giyim yardımı Bakanlığımız tarafından karşılanmaktadır.

•Özel bakım merkezlerinden bakım hizmeti alabilmek için başvuru İl Müdürlüğümüz veya ilçenizde bulunan Sosyal Hizmet Merkezlerine ya da doğrudan Özel Bakım Merkezlerine yapılabilir.

ERİŞİLEBİLİRLİK

Erişilebilirlik; binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgive iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasıdır.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılı çevrede engellilerin erişebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat,imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanmalıdır.

Bu Kanun kapsamında;

Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapıların,

Mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların,

Özel ve kamu toplu taşıma sistemleri ile sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan özel ve kamu toplu taşıma araçlarının,

Bilgilendirme hizmetleri ile bilgive iletişim teknolojisinin, engelli bireylerin erişebilirliğine uygun olması zorunludur.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

ERİŞİLEBİLİRLİK ALANLARI

ERİŞİLEBİLİRLİK İZLEME VE DENETLEME FAALİYETLERİ

81 ilde valilikler bünyesinde Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları kurulmuştur.

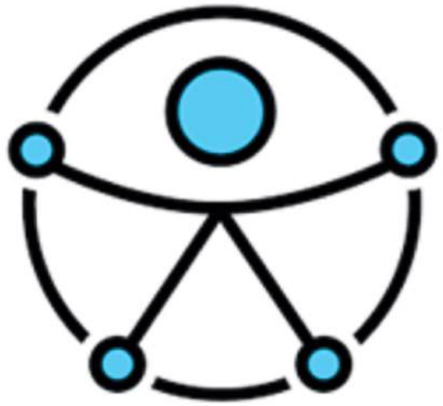
Bu komisyonlar Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme formlarını kullanarak kanun ile belirlenen kamu kullanımına açık bina, açık alan ve toplu taşıma araçlarının inceleme ve denetimlerini gerçekleştirmektedir.

Uygunlukta Erişilebilirlik Belgesi; uygun olmayan uygulamalara idari para cezası uygulanmaktadır.

E-Devlet'te Engel Yok projesi kapsamında gerçekleştirilen Engelsiz Çağrı Merkezi projesi ile işaret dili bilen e-Devlet Çağrı Merkezi çalışanları ile görüntülü olarak görüşme imkânına kavuşan engelli vatandaşlarımız e-Devlet Kapısı ile ilgili tüm soru ve sorunlarına buradan destek alabilmektedir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

Erişilebilirlik Logosu: Görünür alanlarda ve tanıtım materyallerinde kullanım esasları belirlenmiştir.

ENGELLİ İSTİHDAMI

Ana Yöntem: Kota yöntemi (50 veya daha fazla işçi çalıştıran özel sektör işyerlerinde %3 ve kamu işyerlerinde %4 engelli işçi; kamu kurum ve kuruluşlarında %3 oranında engelli memur çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır.)

Destekli istihdam modeli, özel sektör iş birliği ile pilot bir proje olarak 2014-2017 yılları arasında uygulanmıştır. Modelin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Açık iş gücü piyasasında istihdamı zor olan engelli bireylerin istihdamını sağlamak üzere korumalı iş yeri modeli uygulanmakta ve korumalı iş yerleri devlet tarafından desteklenmektedir.

Engellilerin mesleki niteliklerini arttırmak için aktif işgücü programları yürütülmektedir.

Engellilerin kendi işlerini kurmalarını teşvik etmek üzere 'girişimcilik eğitimlerini' başarıyla bitiren engellilere hibe desteği sağlanmaktadır.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

ENGELLİ İSTİHDAMI EKPSS

Engelli kişilerin kamuda memur veya işçi olarak işe yerleştirmeleri EKPSS/Kura yöntemi ile gerçekleştirilmektedir.

Bu sınava girebilmek için;

ØYetişkinler için en az % 40 oranında engel oranı,

ØÇocuklar için en az Hafif Düzeyde ÖGV (40-49) ifadesi gerekmektedir.

ØEKPSS'ye; ortaöğretim kurumlarından, yükseköğretim ön lisans veya lisans programlarından mezun olan veya EKPSS'nin geçerlilik süresi içinde mezun olabilecek durumda olan engelli adaylar başvurabilir.

ØEKPSS Başvuru Süreci Ön Kabul ve Taahhüt Beyanı Belgesi Düzenleme işlemleri İl Müdürlüklerince yapılmaktadır.

ÖSYM
EKPSS

ENGELLİ İSTİHDAMI EKPSS

EKPSS/kura başvurularının başladığı ilk gün itibarıyla, 65 yaşını dolduran engelli adayların başvurusu sistem tarafından kabul edilmeyecektir. Tercih kılavuzlarında ilan edilen kadrolara atanmak için başvuracak adayların 18 yaşını tamamlamış olmaları (Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanunu'nun 12'nci maddesine göre kazai rüşt kararı almak şartıyla devlet memurluklarına atanabilirler) gerekmektedir.

Sonuçlar 4 yıl boyunca geçerlidir.

EKPSS ve kuranın tarihi, başvuru tarihi, başvurunun ne şekilde ve nereyeyapılacağı, ÖSYM ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü resmi internet sitesinde duyurulur.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

ENGELLİ İSTİHDAMI KORUMALI İŞYERLERİ

Açık iş gücü piyasasında istihdamı zor olan zihinsel veya ruhsal engelli bireylerin istihdamını sağlamak amacıyla 2016 yılında korumalı iş yeri modeli hayata geçirilmiştir.

Korumalı İşyeri: engelli bireylere mesleki rehabilitasyon sağlamak ve istihdam oluşturmak amacıyla Devlet tarafından teknik ve mali yönden desteklenen ve çalışma ortamı özel olarak düzenlenen işyeridir.
15 yaşını bitirmiş, Türkiye İş Kurumu'na kayıtlı olan;
Yetişkinler için en az % 40 oranında engelli,
Çocuklar için ÇÖZGER «hafif düzeyde özel gereksinimi vardır (%40-49)» raporu sahibi olanlar Korumalı işyerinde çalışabilir.
Korumalı işyerlerinde çalışan engelli bireylerin ücretlerinin bir kısmı Hazine tarafından karşılanmaktadır.

ENGELLİ İSTİHDAMI KORUMALI İŞYERLERİ

ENGELLİ İSTİHDAMI KORUMALI İŞYERLERİ

İşyerine korumalı işyeri statüsü almak isteyen bir işveren, ilinde bulunan Aile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne başvuruda bulunmalıdır.

Korumalı işyeri teşvikleri nelerdir?

Korumalı işyerine yönelik, gelir ve kurumlar vergisi indirimi ve Çevre ve Temizlik Vergisi'nden muafiyeti bulunmaktadır.
Korumalı işyerlerinde çalışan zihinsel veya ruhsal engellilerin işsizlik sigortası, işveren payı primleri de Hazineden karşılanır.
Korumalı işyerlerinde çalışan her engelli için 01.07.1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi gereğince ödenen aylık tutarı kadar ücret işverene ödenir.
•Korumalı işyerinde en az beş engellinin çalışması gerekmektedir.
Bununla beraber, korumalı işyerlerinde çalışacak engelli bireylerin sayısının, toplam işçi sayısına oranı %50'den az olamaz.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK DESTEKLER VE TEŞVİKLER

•Engel türlerine yönelik olarak açılan ayrı özel eğitim okullarında ve genel eğitim veren okulların özel eğitim sınıflarında eğitim, kaynaştırma eğitimi, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim
•Hastanelerde öncelik, evde sağlık hizmetinden yararlanma
•Kamuda %3 engelli memur ve %4 işçi kotası
•Özel sektörde %3 işçi kotası, korumalı işyerleri, destekli istihdam, kendi işini kurma
•Müze ve ören yerleri, milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına ücretsiz giriş
•Devlet Tiyatroları'ndan ücretsiz yararlanma
•Toplu Konut İdaresinde (TOKİ) %5 kontenjan

ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK DESTEKLER VE TEŞVİKLER

•GSM operatörlerince engelli bireylere özel uygulanan tarifeler
•Özel Tüketim Vergisi İndirimi ve Muafiyeti, Gelir Vergisi Muafiyeti, Konut Vergisi Muafiyeti
•Şehir içi toplu taşımadan ücretsiz yararlanma
•Elektrik indirimi (elektrik tüketim desteği, kesintisiz güç kaynağı desteği, birikmiş elektrik borcu desteği)
•Engelli bireylerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programı temininin KDV'den muaf olması
•Engel türlerine yönelik olarak açılan ayrı özel eğitim okullarında ve genel eğitim veren okulların özel eğitim sınıflarında eğitim, kaynaştırma eğitimi, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim
•Hastanelerde öncelik, evde sağlık hizmetinden yararlanma
•Kamuda %3 engelli memur ve %4 işçi kotası
•Özel sektörde %3 işçi kotası, korumalı işyerleri, destekli istihdam, kendi işini kurma
•Müze ve ören yerleri, milli parklar, tabiatı koruma alanları ve tabiat parklarına ücretsiz giriş
•Devlet Tiyatroları'ndan ücretsiz yararlanma
•Toplu Konut İdaresinde (TOKİ) %5 kontenjan
•GSM operatörlerince engelli bireylere özel uygulanan tarifeler
•Özel Tüketim Vergisi İndirimi ve Muafiyeti, Gelir Vergisi Muafiyeti, Konut Vergisi Muafiyeti
•Şehir içi toplu taşımadan ücretsiz yararlanma

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

•Elektrik indirimi (elektrik tüketim desteği, kesintisiz güç kaynağı desteği, birikmiş elektrik borcu desteği)
•Engelli bireylerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programı temininin KDV'den muaf olması
•"Ağır engelli ibareli" raporu olanların bir refakatçisi engelli kişi ile beraber olmak şartıyla ücretsiz ulaşımdan yararlanır.
•Türk Hava Yolları /AJet iç hat uçuşlarında %20, dış hatlarda %25 indirim uygulanmaktadır.
•T.C. Devlet Demiryolları (TCDD), yüksek hızlı trenler (YHT) dâhil tüm koltuklu seferleri ücretsizdir.
•Şehirlerarası otobüslerde %30 indirim mevcuttur. Refakatçi indirimi yoktur.
•Tren, uçak yolculuklarında engelli kimlik kartında ağır engelli ibaresi yer alıyorsa refakatçı da ulaşım indiriminden faydalanır.
•TV yayını hizmetlerinde (Digitürk, Türksat vb.) indirim sağlanabilmektedir.
•Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından %40 ve üzeri engeli bulunan engellilere burs ve yurt başvurularında öncelik tanınmaktadır.

ÇAĞRI/İLETİŞİM MERKEZLERİ

•ALO 183
Aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit/yakını, gazi/yakını için 7/24 danışmanlık. İşitme/konuşma engelliler için 3G ile görüntülü; SMS ile ücretsiz başvuru olanağı

•ALO 144
SYDV'lerce yürütülen sosyal yardımlar hakkında başvuru/takip; WhatsApp ve işaret dili desteği.

•Ailem Engelsiz İletişim Mobil Uygulaması
7 gün 08:00–22:00, Türk İşaret Dili tercümanlarıyla uzaktan görüntülü iletişim; iOS/Android/Web.

SOSYAL YARDIMLAR

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ

SOSYAL YARDIMLAR

2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yürütülmekte Olan Aylık Türleri ve Şartları

•%40-69 Arası Engelli Aylığı

%40-69 arası oranda engelli raporu olan, sosyal güvencesi bulunmayan ve hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden (2025 yılı için 7.368,22 TL) az olan Türk vatandaşlarına bağlanmaktadır. 01/07/2025-31/12/2025 dönemi için %40-69 arası engelli aylığı tutarı 4.302,98 TL'dir.

•%70 ve Üzeri Engelli Aylığı

%70 ve üzeri oranda engelli raporu olan, sosyal güvencesi bulunmayan ve hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden (2025 yılı için 7.368,22 TL) az olan Türk vatandaşlarına bağlanmaktadır. 01/07/2025-31/12/2025 dönemi için %70 ve üzeri engelli aylığı tutarı 6.454,48 TL'dir.

•18 Yaş Altı Engelli Yakını Aylığı

•8 yaşından küçük özel gereksinim düzeyi en az hafif düzeyde olan veya %40 ve üzeri oranda engelli yakını bulunan, sosyal güvencesi olmayan ve hane içinde kişi başına düşen aylık geliri net asgari ücretin 1/3'ünden (2025 yılı için 7.368,22 TL) az olan Türk vatandaşlarına bağlanmaktadır. 01/07/2025-31/12/2025 dönemi için 18 yaş altı engelli aylığı tutarı 4.302,98 TL'dir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ile mücadelede erken teşhis ve hızlı raporlama hayati önem taşımaktadır. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, tarama programlarından rehabilitasyonun temeli olan raporlama sürecine kadar tüm aşamaları titizlikle koordine etmektedir.

OTİZM TARAMA VE TANILAMA TAKVİMİ

Yürütülen program kapsamında, aile hekimliği birimine kayıtlı 18-48 ay arası tüm çocuklar gelişimsel takibe alınmaktadır.

Periyodik Kontroller: Çocuklar; 18, 24 ve 36. aylarda aile hekimleri tarafından OSB açısından taramaya tabi tutulur.

Uzman Yönlendirmesi: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) taraması sonucunda risk saptanmayan çocuklar, ilgili mevzuat ve ulusal izlem programları doğrultusunda rutin gelişimsel izlem kapsamında takip edilir.

Riskli bulunan çocuklar; aile hekimleri ve İlçe Sağlık Müdürlükleri koordinasyonunda, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı değerlendirmesi için vakit kaybetmeksizin ilgili kamu hastanelerine yönlendirilir.

HIZLI RAPORLAMA SÜRECİ (ÇÖZGER)

Otizm Spektrum Bozukluğu açısından riskli bulunan çocuklar için; Aile Hekimleri ile İlçe Sağlık Müdürlüklerinde görev yapan ruh sağlığı meslek elemanları tarafından koordinasyon sağlanarak, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı bulunan kamu hastanelerine yönelik randevu oluşturulur. Aile bilgilendirilir ve risk saptanan çocuk, oluşturulan randevu doğrultusunda ilgili kamu hastanesine yönlendirilir. "Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu" (ÇÖZGER) işlemleri öncelikli olarak yürütülmektedir.

7 Gün İçerisinde Randevu: Otizm Spektrum Bozukluğu Tarama, Tanılama ve Takip Programı kapsamında; kamu hastanelerinde görev yapan Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı tarafından yapılan değerlendirme sonucunda Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı alan çocuklar için, Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) düzenlenmesine esas olmak üzere, değerlendirmeyi takip eden en geç yedi (7) gün içerisinde Sağlık Kurulu randevusu oluşturulur.

Gelişimsel İzlem ve Danışmanlık Hizmetleri

Tanı alan ya da gelişimsel risk taşıdığı değerlendirilen çocukların gelişimsel değerlendirme, izlem ve danışmanlık hizmetleri; İlçe Sağlık Müdürlüklerinde ve Sağlıklı Hayat Merkezlerinde (SHM) görev yapan çocuk gelişimciler ve psikologlar tarafından sunulmaktadır.

Sunulan hizmetler; gelişimsel izlem, aile bilgilendirme, danışmanlık ve yönlendirme çalışmalarını kapsar.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUKLAR İÇİN ÖZEL GEREKSİNİM RAPORU (ÇÖZGER)
Rapor Düzenleme ve Hizmet Süreci

GENEL ÇERÇEVE

ÇÖZGER (Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu), 18 yaş altındaki çocukların özel gereksinim durumlarını belirlemek amacıyla düzenlenen resmi bir sağlık kurulu raporudur. Bu rapor; çocuğun tıbbi, gelişimsel, eğitsel ve sosyal ihtiyaçlarının bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesini esas alır.

ÇÖZGER, önceki uygulamada verilen "Engelli Sağlık Kurulu Raporu"nun yerine geçmiş olup çocukların sağlık, eğitim, rehabilitasyon, sosyal ve ekonomik desteklere erişimini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Rapor; çocuğun hangi alanlarda desteğe ihtiyaç duyduğunu objektif biçimde ortaya koyarak, özel eğitimden sosyal hizmetlere kadar birçok hak ve hizmetten yararlanabilmesini sağlayan temel resmi belgedir.

İstanbul'da ÇÖZGER rapor süreçleri, Sağlık Bakanlığına bağlı ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında yürütülmektedir. İl genelinde yetkilendirilmiş hastaneler aracılığıyla değerlendirme yapılmakta ve rapor düzenlenmektedir.

Rapor sonucuna göre eğitim, sağlık ve sosyal hizmet alanlarında gerekli yönlendirmeler gerçekleştirilmektedir.

Kimler Yararlanabilir

– Otizm tanısı bulunan veya otizm şüphesi olan 0–18 yaş arası çocuklar
– Engellilik/ÇÖZGER sağlık kurulu raporu talep eden vatandaşlar
– Sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerden yararlanabilmek için resmi rapora ihtiyaç duyan engelli bireyler

Hizmetin Koşulları

– 0–18 yaş aralığında olmak (ÇÖZGER yalnızca çocuklar için düzenlenir)
– Değerlendirme için çocuğun ilgili sağlık kuruluşuna başvurarak muayene ve kurul sürecinden geçmesi
– Gerekli branş muayenelerinin tamamlanması

Başvuru Süreci

ÇÖZGER başvuruları, ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında Sağlık Kurulu hizmeti veren hastanelere yapılmaktadır.

Randevular;

– ALO 182
– MHRS (Merkezi Hastane Randevu Sistemi) üzerinden alınabilmektedir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

Hizmet Süreci

–Otizmli bireylerin engellilik durumu ve sağlık kurulu süreci değerlendirilir.
–Gerekli görülen durumlarda ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşlarına yönlendirme yapılır.
–Aileye danışmanlık ve bilgilendirme sağlanır.
–Eğitim, rehabilitasyon ve sosyal hizmet kurumlarına yönlendirme yapılır.
–Kurumlar arası koordinasyon sağlanır.

Bu süreçte İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü (RAM'lar aracılığıyla), Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve ilgili belediyeler arasında yönlendirme ve bilgilendirme mekanizmaları işletilmektedir.

Başvuru ve İtiraz Süreci

– Rapor başvurusu ilgili hastaneye yapılır; rapor genellikle belirli bir süre içerisinde hazırlanır ve e-Devlet üzerinden görüntülenebilir.
– Raporda eksik veya yanlış olduğu düşünülen hususlar bulunması halinde, mevzuatta belirtilen süre içinde itiraz edilebilir.
– İtiraz, İl Sağlık Müdürlüğü bünyesindeki ilgili birime dilekçe ile yapılır.
– Gerekli görülmesi halinde hakem hastaneye sevk süreci işletilir.
– Sevk ve yeniden değerlendirme sonucunda rapor kesinleşir.
– Süresi dolan raporlar için yeniden başvuru yapılması gerekir.
– Randevular ALO 182 veya MHRS üzerinden alınabilir.

ÇÖZGER'in Otizmli Çocuklar Açısından Önemi

ÇÖZGER raporu;
–Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde eğitsel değerlendirme sürecinin başlatılmasında,
–Özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmada,
–Sosyal destek ve bakım hizmetlerine erişimde,
–Sağlık hizmetlerinde öncelik ve düzenli takip süreçlerinde
temel resmi belge niteliği taşımaktadır.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

SAĞLIKLI HAYAT MERKEZLERİ VE ÖZEL UYGULAMA MERKEZLERİ

Üsküdar Otizm Merkezi

Üsküdar Otizm Merkezi, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde hizmet vermek üzere 14 Eylül 2021 tarihinde açılmıştır.

Merkezde; Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı, Çocuk Gelişimi Uzmanı, Dil ve Konuşma Terapisti, Fizyoterapist ve Psikologlar görev yapmakta olup, Otizm Spektrum Bozukluğu Tarama, Tanılama ve Takip Programı kapsamında tanılama ve izlem süreçleri yürütülmektedir.

Üsküdar Otizm Merkezi Adres:
Selami Ali Mahallesi, Selami Ali Efendi Caddesi No:122
34672 Üsküdar / İstanbul
İletişim:
0 (216) 606 47 08

Sağlıklı Hayat Merkezlerinde sunulan danışmanlık hizmetlerinden yararlanmak isteyen aileler, Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS) üzerinden randevu alarak bu hizmetlere erişim sağlar.

Sağlıklı Hayat Merkezinde (SHM) adres bilgileri için QR kodu taratabilirsiniz.

T.C.
İSTANBUL
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

İstanbul il genelinde otizm spektrum bozukluğu tanısı almış öğrencilerin eğitim süreçleri; erken tanılama, uygun eğitim ortamına yerleştirme, bireyselleştirilmiş eğitim planlaması ve sürekli izleme esaslarına dayalı olarak yürütülmektedir. Eğitim hizmetleri; öğrencinin gelişim düzeyi, performans özellikleri ve bireysel ihtiyaçları doğrultusunda planlanmakta, kapsayıcı eğitim anlayışı temel alınmaktadır.

Okul Öncesi Düzey

İstanbul'da faaliyet gösteren özel eğitim anaokullarında, okul öncesi dönemde tanı almış otizmli öğrencilere erken çocukluk eğitimi sunulmaktadır.

Bu kurumlarda yürütülen çalışmalar;

– Erken müdahale programları,
– İletişim ve dil gelişimi uygulamaları,
– Oyun temelli öğretim yöntemleri,
– Öz bakım ve günlük yaşam becerileri eğitimi,
– Sosyal etkileşim ve akran iletişimini destekleyici etkinlikleri

Erken yaşta yapılandırılmış ve destekleyici bir eğitim ortamı sunulması, öğrencilerin gelişimsel ilerlemelerini artırmakta ve bir üst eğitim kademesine uyum süreçlerini kolaylaştırmaktadır.

Özel Eğitim Uygulama Okulları

İstanbul'da orta ve ağır düzeyde otizmli öğrencilerin eğitim aldığı özel eğitim uygulama okulları üç kademeden oluşmaktadır.

Birinci Kademe (İlkokul düzeyi)

Temel akademik beceriler, iletişim becerileri, öz bakım ve davranış düzenleme çalışmaları yürütülmektedir.

İkinci Kademe (Ortaokul düzeyi)

İşlevsel akademik beceriler, toplumsal uyum ve günlük yaşam becerileri desteklenmektedir.

Üçüncü Kademe (Lise düzeyi)

Bağımsız yaşam becerileri, iş öncesi yeterlilikler ve mesleki hazırlık uygulamaları gerçekleştirilmektedir.

Bu kurumlarda sınıf mevcutları düşük tutulmakta; görsel destekli öğretim, yapılandırılmış öğretim yöntemleri, bireyselleştirilmiş programlar ve yoğunlaştırılmış eğitim uygulamaları kullanılmaktadır.

T.C.
İSTANBUL
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Özel Eğitim Meslek Okulları

Hafif düzeyde otizmli öğrenciler lise düzeyinde özel eğitim meslek okullarında eğitim almaktadır.

Bu okullarda;

– Mesleki beceri kazandırma,
– İş disiplini geliştirme,
– Bağımsız yaşam yeterliliklerini artırma,
– İstihdama hazırlık süreçlerini destekleme

amaçlanmaktadır.

Alanlara göre uygulamalı atölye çalışmaları yürütülmekte ve öğrencilerin toplumsal yaşama aktif katılımı desteklenmektedir.

Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamaları

Otizmli öğrenciler;

– Resmî ve özel okullarda açılan özel eğitim sınıflarında,
– Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla genel eğitim sınıflarında

eğitim alabilmektedir.

Yerleştirme süreci; öğrencinin eğitsel performans düzeyi, gelişim özellikleri ve aile görüşü dikkate alınarak planlanmaktadır. Amaç, öğrencinin en az kısıtlayıcı eğitim ortamında eğitim almasını sağlamaktır.

Tanılama ve Yerleştirme Süreci

Otizmli öğrencilerin eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından yürütülmektedir.

Yapılan ayrıntılı değerlendirme sonucunda;

– Uygun eğitim ortamı belirlenmekte,
– Destek eğitim hizmetleri planlanmakta,
– Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı süreci başlatılmaktadır.

BEP süreci; öğrencinin güçlü yönleri, gelişimsel ihtiyaçları ve hedef davranışları doğrultusunda hazırlanmakta ve düzenli aralıklarla güncellenmektedir.

İstanbul genelinde sunulan eğitim hizmetleri; öğrencilerin yalnızca akademik gelişimlerini değil, sosyal iletişim becerilerini, davranış düzenleme yeterliliklerini ve bağımsız yaşam kapasitelerini artırmayı hedeflemektedir.

Temel yaklaşım; kapsayıcı eğitim ilkeleri doğrultusunda her öğrencinin bireysel farklılıklarını gözeten, erişilebilir, sürdürülebilir ve çok disiplinli destek mekanizmalarıyla güçlendirilmiş eğitim ortamları oluşturmaktır.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ

Bakanlığa ait spor tesisleri, başta otizmli bireyler olmak üzere tüm engel gruplarının erişebilirliği kapsamında planlanmaktadır. Bu doğrultuda hiçbir tesiste erişilebilirlik noktasında herhangi bir engel bulunmamaktadır.
İl Müdürlüğü tarafından, Özel Sporcular Federasyonu ve Bakanlık Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü iş birliğinde, tüm antrenörlere özel gereksinimli bireylere spor eğitimi verilebilmesine yönelik eğitim ve kurs hizmetleri planlanmıştır.
Otizmli bireyler ve ailelerine yönelik kamp ve sosyal destek uygulamaları kapsamında Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Gençlik Kampları Daire Başkanlığı ile görüşülerek önümüzdeki dönemde bu taleplere yönelik kamp planlaması yapılacaktır.

Antrenör Yapılanması
Kurum antrenör sayısı: 245
Eğitim Yönetim Sistemi kapsamında görevlendirilen antrenör sayısı: 317
Toplam antrenör sayısı: 562

Tesis Kapasitesi
Otizmli bireylerin kullanımına uygun 62 spor tesisi bulunmakta olup bu tesislerin tamamı otizmli bireylerin kullanımına uygundur.

YÜRÜTÜLEN PROJELER VE EĞİTİM FAALİYETLERİ
Müdürlüğümüz tarafından otizmli bireylere yönelik sürekliliği olan şu projeler yürütülmektedir.

GSB Engelsiz Spor Okulları: İstanbul'un pek çok ilçesinde (Avcılar, Kadıköy, Pendik vb.) yürütülen bu okullarda otizmli çocuklarımıza branş bazlı spor eğitimleri tamamen ücretsiz olarak verilmektedir.

Mutlu Çarşamba Projesi: Özel gereksinimli bireylerin haftanın belirli bir gününde grup halinde spor yapmalarını, sosyalleşmelerini ve motor becerilerini geliştirmelerini hedefleyen bir uygulamadır.

Hareket Eğitimi Merkezi (Güngören): Özellikle 2-5 yaş arası otizmli çocuklarımız için tasarlanmış "Özel Hareket Eğitimi Odası" ile erken çocukluk döneminde fiziksel aktivite desteği sağlanmaktadır.

Gençlik Merkezleri Sosyal Uyum Etkinlikleri: Spor faaliyetlerinin yanı sıra Gençlik Merkezlerimizde otizmli bireyler için; piyano, gitar, saz, drama ve ebru gibi sanat ve beceri atölyeleri düzenlenmektedir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ

SOSYAL DESTEK VE KAMPLAR

Sadece bireye değil, aileye de odaklanan hizmet anlayışımız kapsamında; Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile koordineli olarak otizmli bireyler ve ailelerine yönelik Gençlik Kampları ve sosyal destek programları planlanmaktadır.

Spor Katılım ve Lisanslı Sporcu Yapısı

İl genelinde otizmli bireyler sporcu kartı uygulamaları kapsamında sisteme kayıtlıdır. Lisanslı özel sporcular ve bu sporcuların bağlı olduğu kulüpler aracılığıyla düzenli spor faaliyetleri sürdürülmektedir.

Hareket Eğitim Odası

Güngören ilçesinde erken yaş grubuna yönelik Özel Hareket Eğitim Odası oluşturulmuş olup, küçük yaş grubundaki çocuklara yönelik hareket temelli destek çalışmaları yürütülmektedir.

Şu Ana Kadar Yapılan ve Planlanan Çalışmalar

Engelsiz spor okulları,
Kaynaştırma turnuvaları,
Sosyal uyum etkinlikleri,
Okul spor faaliyetleri,
Hareket eğitim odası uygulamaları,
Antrenör kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik kurs ve eğitim planlamaları.

BAŞVURU VE KAYIT

Spor okullarından ve diğer faaliyetlerden yararlanmak isteyen herkes, bulundukları ilçenin *Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüklerine* müracaat ederek ücretsiz kayıt yaptırabilir veya mevcut *"Özel Sporcu"* lisans süreçleri hakkında bilgi alabilirler.

İŞKUR
TÜRKİYE İŞ KURUMU

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ

İstanbul Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü tarafından, otizm ve engellilik alanında istihdama yönelik çeşitli destek mekanizmaları yürütülmektedir.

Engelli ve eski hükümlü çalıştırmayan işverenlerden veya işveren vekillerinden 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 101 inci maddesi uyarınca tahsil edilen idari para cezalarının kullanımına ilişkin karar vermeye yetkili Komisyon, projeleri ve gündeminde yer alan konuları görüşmek üzere yılda altı defa gündemli olarak toplanmaktadır.

İş Kanunu'nun 30. maddesi gereğince engellilere yönelik aşağıdaki amaçlar doğrultusunda hazırlanan projeler, Komisyon değerlendirmesi sonrasında desteklenebilmektedir:

- Engellinin kendi işini kurmalarına yönelik projeler,
- Engellinin istihdamını sağlayacak destek teknolojilerine yönelik projeler,
- Engellinin işe yerleştirilmesi, işe ve işyerine uyumunun sağlanmasına yönelik projeler,
- Engellilerin istihdam edilebilirliklerini artırıcı mesleki eğitim ve mesleki rehabilitasyona yönelik projeler,
- Ruhsal ve zihinsel engelli bireylerin istihdam edileceği korumalı işyeri desteğine yönelik projeler,
- Destekli istihdam projeleri.

Proje başvuruları yaklaşık iki ayda bir Komisyon tarafından yayımlanan güncel başvuru kılavuzu doğrultusunda yapılmaktadır. Başvuruya ilişkin tüm bilgiler www.iskur.gov.tr adresi üzerinden ilan edilmektedir.

Proje türlerinden engellinin kendi işini kurmasına yönelik proje başvuruları e-Devlet üzerinden yapılmaktadır. Diğer proje başvurularında ise güncel kılavuz doğrultusunda istenen belgelerin Hizmet Merkezlerine teslim edilmesi gerekmektedir.

2026 yılı ilk başvuru döneminde 35 adet engellinin kendi işini kurmasına yönelik proje başvurusu ilgili komisyonda görüşülmek üzere Genel Müdürlüğe sunulmuştur.

Bu proje türünde İstanbul ilinde devam eden 14 proje bulunmaktadır.

Ayrıca;

Engellinin işe yerleştirilmesi, işe ve işyerine uyumunun sağlanmasına yönelik proje türünde;

Türkiye Down Sendromu Derneği'ne ait "Down Sendromlu Bireylerin Destekli İstihdam Modeli ile Çalışma Hayatına Katılımı Projesi",

12 ay boyunca projede belirtilen engel gruplarındaki hedef kitlede yer alan 36 engelliye başvuru rehberinde belirtilen esaslar çerçevesinde hizmet verilmesi ve proje süreci ile proje sonunda hizmet verilen engellilerin en az %25'inin en az 4 ay süre ile istihdam edilmelerinin sağlanması şartı ile onaylanmış olup halen devam etmektedir.

Destekli istihdam projeleri türünde;

Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.'ye ait "Ford Otosan Destekli İstihdam Projesi",

4 engellinin en az 12 ay süre ile istihdam edilmelerinin sağlanması şartı ile onaylanmış olup halen devam etmektedir.

Engellinin istihdamını sağlayacak destek teknolojilerine yönelik projeler kapsamında;

Beş Nokta Otizm ve Yaşam Derneği'ne ait "Gel-Çek Kafe Projesi",

4 engellinin en az 12 ay süre ile istihdam edilmelerinin sağlanması şartı ile onaylanmış olup halen devam etmektedir.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü; il genelinde faaliyet gösteren Özel Gereksinimli Bireyler Eğitim Merkezleri (ÖZGEM), Kısa Mola Merkezleri, irtibat büroları ve kamplar aracılığıyla engelli bireyler ve ailelerine yönelik çok boyutlu destek hizmetleri sunmaktadır.

Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler açısından bu hizmetler; destekleyici eğitim ve terapi uygulamaları, psikososyal destek, aile danışmanlığı, bağımsız yaşam becerileri geliştirme, sosyal katılımı artırıcı faaliyetler ve yönlendirme hizmetlerini içermektedir.

Hizmet sunumu; birey ve aile merkezli, bütüncül, erişilebilir ve sürdürülebilir sosyal hizmet anlayışı doğrultusunda planlanmaktadır.

HİZMETİN GENEL AMACI

Otizmli bireylerin gelişimsel ihtiyaçlarına uygun destekleyici eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerine erişimini sağlamak; yaşam kalitelerini artırmak; toplumsal yaşama aktif katılımlarını desteklemek ve ailelerin bakım sürecinde ihtiyaç duydukları rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine ulaşmalarını kolaylaştırmaktır.

HİZMETLER;

–Otizmli bireylerin bağımsız ve günlük yaşam becerilerini geliştirmek,
– Sosyal iletişim ve etkileşimlerini desteklemek,
– Bilişsel ve akademik becerilerini güçlendirmek,
– Ailelerin bilgi düzeyini artırarak bakım yükünü hafifletmek,
– Toplumsal farkındalığı artırmak ve kurumlar arası iş birliğini güçlendirmek hedefleri doğrultusunda yürütülmektedir.

HEDEF KİTLE

0–14 yaş arası otizm tanısı almış çocuklar
15 yaş ve üzeri otizmli gençler ve yetişkinler
Otizmli bireylerin ebeveynleri ve bakım verenleri

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

OTİZM ALANINDA SUNULAN HİZMETLER

PSİKOSOSYAL DESTEK HİZMETLERİ

– Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışmanlık
– Aile Eğitim ve Seminer Çalışmaları

Otizmli bireyler ve ailelerine yönelik bireysel görüşmeler yürütülmekte; ailelerin tanı sonrası uyum süreci, bakım yükü, sosyal destek ihtiyacı ve hizmetlere erişim konularında danışmanlık sağlanmaktadır.

BİLGİLENDİRME VE DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

– Bilgilendirme ve Kurum İçi- Kurum Dışı Birimlere Yönlendirme
– Yasal Haklar Danışmanlığı Seminerleri

Aile eğitim programları ve bilgilendirme toplantıları düzenlenmekte; yasal haklar, sosyal destek mekanizmaları ve kamu hizmetlerine başvuru yolları konusunda rehberlik sunulmaktadır.

DESTEKLEYİCİ EĞİTİM VE TERAPİ HİZMETLERİ

0–14 Yaş Grubu

Erken çocukluk ve ilköğretim döneminde yer alan otizmli bireylere yönelik olarak;

– Bireysel eğitim
– Grup eğitimi
– Okula hazırlık ve destek eğitimi
– Dil ve konuşma terapisi
– Duyu bütünleme terapisi
– Ergoterapi
– Fizyoterapi
– Hidroterapi
– Temel hareket ve jimnastik programı
– Yüzme
– Ev eğitim programı
– Bağımsız yaşam becerileri programı
– Psikolojik danışmanlık
– Ritim ve müzik programı
– Görsel sanatlar eğitimi
– Aile destek ve aile eğitimi programları

sunulmaktadır.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

15 Yaş ve Üzeri

Genç ve yetişkin bireyler için;

– Akademik Beceriler Programı
– Bağımsız Yaşam Becerileri Eğitimi
– Beyaz Baston ve Bağımsız Hareket Eğitimi
– Braille Okuma-Yazma Eğitimi
– Sporla Rehabilitasyon
– Ritim ve Müzik
– Görsel Sanatlar
– Seramik, Ebru, Ahşap Boyama
– Takı Tasarımı ve Makrome
– Bahçe Eğitimi
– Mesleki Atölye Çalışmaları
– İşaret Dili Eğitim Programı
– Psikolojik Danışmanlık uygulanmaktadır.

Bu programlar; bireyin üretkenliğini, sosyal uyumunu ve bağımsızlığını artırmayı hedeflemektedir.

KISA MOLA HİZMETİ

Kısa Mola Merkezleri;

– Özel gereksinimli bireyin güvenli ve yapılandırılmış ortamda etkinliklere katılımını,
– Ailenin bakım sorumluluğunun paylaşılmasını,
– Psikososyal rehabilitasyon sürecinin desteklenmesini,

amaçlamaktadır.

Kısa Mola hizmeti kapsamında özel gereksinimli bireyler sanat, müzik ve spor alanında uzman kadrolar eşliğinde atölyelerin yürütüldüğü profesyonel bir hizmet sunulmaktadır.

SOSYAL DESTEK VE YÖNLENDİRME

Bilgilendirme, Yönlendirme ve Danışmanlık Hizmetleri
İstihdam Destek Hizmetleri
Medikal Malzeme ve Bakım-Onarım Hizmetleri
Ulaşım Destek Hizmetleri
Kültür-Sanat ve Sosyal Etkinlik Programları
Kuaförlük Hizmetleri
Yasal Haklar Danışmanlığı

Sosyal destek hizmetleri, bireyin eğitsel ihtiyaçlarına ek olarak sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçları doğrultusunda desteklemeyi hedeflemektedir.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

SPORLA REHABİLİTASYON HİZMETLERİ

Hidroterapi
Yüzme Eğitimi
Sporla Rehabilitasyon Programları
Sporla rehabilitasyon hizmetleri, bireyin fiziksel gelişimini desteklemekle birlikte sosyal etkileşimini ve özgüvenini artırmayı amaçlamaktadır.

KAMP HİZMETLERİ

Florya ve Şile Engelliler Kampı aracılığıyla engelli bireyler ve ailelerine yönelik ücretsiz kamp ve
tatil hizmetleri sunulmaktadır.

FARKINDALIK VE GÖNÜLLÜK HİZMETLERİ

Farkındalık Seminer ve Etkinlikleri
Gönüllülük Çalışmaları
Farkındalık ve gönüllülük çalışmaları, birlikte yaşam kültürünü desteklemeyi ve toplumda engellilik alanında farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır.

BAŞVURU VE YÖNLENDİRME SÜRECİ

Otizm alanında sunulan hizmetlerden yararlanmak isteyen birey ve aileler;

İBB ALO 153 Çözüm Merkezi
İBB Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğüne bağlı ÖZGEM'ler
aracılığıyla başvuru yapabilmektedir.

Başvurular uzman personel tarafından değerlendirilmekte; bireyin yaşı, ihtiyaç alanı ve uygunluk durumuna göre ilgili merkeze yönlendirme yapılmaktadır.

özgem

ÇÖZÜM MERKEZİ ALO 153

OTİZM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

DEVLET ÜNİVERSİTELERİ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi - Otizm Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSOTAM):
Erken tanı, tıbbi ve eğitsel değerlendirme ile öğretmen yetiştirme odaklı çalışmalar yürütmektedir.
Merkez müdürlüğünü Dr. Yeşim Güleç Aslan yürütmektedir.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi (SBÜ):
Otizm Uygulama ve Araştırma Merkezi: Haydarpaşa Külliyesi'nde yer alan merkez, otizm spektrum bozukluğu alanında klinik ve bilimsel araştırmalar yapmaktadır.

VAKIF ÜNİVERSİTELERİ

Biruni Üniversitesi - Otizm Uygulama ve Araştırma Merkezi:
Özel eğitim alanının duayen isimlerinden Prof. Dr. Binyamin Birkan müdürlüğünde faaliyet göstermektedir. Uygulamalı Davranış Analizi (UDA/ABA) temelli eğitim ve araştırma çalışmalarıyla bilinir.

Üsküdar Üniversitesi - Çocuk Ergen Gelişimi ve Otizm Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇEGOMER):
Otizmin yanı sıra çocuk ve ergen gelişimiyle ilgili multidisipliner çalışmalar yürütmektedir.

OTİZM UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

TIP FAKÜLTESİ / ÇOCUK RUH SAĞLIĞI BÜNYESİNDEKİ BİRİMLER

Bu birimler genellikle tanı, tıbbi takip ve aile yönlendirmesi odaklıdır.

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa (Cerrahpaşa Tıp Fakültesi): Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı bünyesinde otizm tanılı çocuklara yönelik özelleşmiş poliklinik hizmetleri ve akademik araştırmalar bulunmaktadır.

İstanbul Üniversitesi (İstanbul Tıp Fakültesi - Çapa): Türkiye'nin en köklü çocuk psikiyatrisi bölümlerinden birine sahiptir. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) üzerine geniş bir hasta veri tabanı ve akademik çalışma geçmişi vardır.

Marmara Üniversitesi (Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi): Çocuk Ruh Sağlığı birimi, otizmde erken tanı ve eşlik eden psikiyatrik sorunlar üzerine yoğunlaşır.

Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi (Üsküdar Otizm Merkezi - ÇÖZGEM): Sağlık Bakanlığı'na bağlı olsa da üniversitelerle (özellikle Medeniyet ve SBÜ) afiliye (ortak) çalışır. İstanbul'un en kapsamlı çok disiplinli çocuk ruh sağlığı merkezlerinden biridir.

ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMLERİ BÜNYESİNDEKİ AKADEMİK BİRİMLER

Bu bölümler genellikle eğitimsel müdahale, aile eğitimi ve öğretmen yetiştirme odaklıdır.

Marmara Üniversitesi (Atatürk Eğitim Fakültesi): Özel Eğitim Bölümü bünyesinde "Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı" bulunmaktadır. Bölüm, TODEV gibi vakıflarla iş birliği içinde aile seminerleri ve akademik projeler yürütür.

İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Eğitim Bilimleri Fakültesi): Özel Eğitim Bölümü, Türkiye'deki en aktif otizm çalışma gruplarından birine sahiptir. İSOTAM ile entegre çalışarak öğretmenlere ve ailelere yönelik uygulama rehberleri hazırlar.

Bahçeşehir Üniversitesi (BAU): BAUKOM (Dil ve Konuşma Terapisi Merkezi): Otizmde iletişim ve davranış yönetimi üzerine etkinlikler düzenler.

PUAM (Psikoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi): Bünyesindeki "Aile Çalışmaları Birimi" ile otizmli çocukların ailelerine yönelik psikososyal destek projeleri geliştirmektedir.

Yıldız Teknik Üniversitesi (Eğitim Fakültesi): Özel Eğitim Bölümü, akademik düzeyde otizmde teknoloji kullanımı ve eğitsel materyal geliştirme üzerine çalışmalar yapar.

İSTANBUL'DA OTİZM ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Türkiye Otizm Meclisi	0216 344 18 39 - turkiyeotizmmeclisi.org
Otizm Konfederasyon	0532 506 20 28 - otizmkonfederasyonu.org.tr
Otizm ve Engelli Dernekleri Federasyonu	0212 606 14 52 - info@otizmengellifed.org.tr
Otizm Dernekleri Federasyonu	0532 786 37 47 - info@odfed.org
Anadolu Yakası Otizm Gençlik Derneği	0216 450 31 38 - anadoluyakasiotizm.com
Asperger Sendromu ve Otizm İle Hayat Derneği	0532 506 20 28 - aspergerdernegi.org.tr
Ataşehir Engelliler Dayanışma Derneği	0216 577 62 11 - atasehirengelliler.org
Beşnokta Otizm Derneği	0533 514 62 13 - besnoktaotizm.org
Beylikdüzü Otizmle Mücadele Derneği	0545 423 34 34 - beylikduzuotizm.org.tr
Değer Otizm Derneği	0216 344 11 20 - degerotizm.org
Değer Otizm Gençlik Spor Kulübü Derneği	0532 201 54 86
Gülen Güneş Özel Sporcular Derneği	0212 523 05 53 - gulengunes.org.tr
Güneş Otizm Derneği	0216 418 12 73 - gunesotizm.org
İstanbul Engelliler Araştırma Uyg. Destekleme Merkezi D.	0212 440 00 00 (Dahili: 14410) - istanbul.edu.tr

İstanbul Otizm Derneği	0216 324 07 48 - istanbulotizmdernegi.org
İstanbul Otizm Gönüllüleri Derneği	0533 383 61 74 - otizm-gonulluleri.org
Otistikler Derneği	0212 231 39 31 - otistiklerdernegi.org.tr
Otizm Destek Eğitim Ve Dayanışma Derneği	0533 345 80 43 - oded.org.tr
Otizm Eğitim Ve Araştırma Federasyonu	0216 330 63 60 - otizmfederasyonu.org
Otizm Federasyonu	0312 431 01 01 - otizmfederasyonu.org.tr
Otizm Güçlü Aile Derneği	0212 244 75 00 - ogad.org
Otizm Eğitim Derneği	0216 418 12 73 - otizmegitim.org
Otizmlilere Bakım Ve Eğitim Derneği	0216 450 31 38
Özel Çocuklar Eğitim Ve Dayanışma Derneği	0216 414 47 00
Tohum Otizm Derneği	0212 244 75 00 - info@tohumotizm.org.tr
Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı	0212 244 75 00 - info@tohumotizm.org.tr
Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı (TODEV)	0216 347 48 77 - info@todev.org
Us Otizm Derneği	0532 462 67 29 - usotizm.com

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRLÜĞÜ